

**TÜRKİYE
DİYANET
VAKFI**

NİSAN 1996 - SAYI: 38

haber bülteni

KADIN PLATFORMU

**Kutlu Doğum Haftası
hazırlıkları başladı**

**Kurban Kampanyası
BOSNA-HERSEK**

TÜRKİYE DİYANET VAKFI

HABER BÜLTENİ

NİSAN 1996

SAYI : 38

SAHİBİ

**Türkiye Diyanet Vakfı Adına
Mehmet KERVANCI**
Genel Müdür

**Yayın Koordinatörü
Süreyya BALKIŞ**

Genel Müdür Yardımcısı

**Yazı İşleri Müdürü
Yusuf ERDOĞDU**

Basın-Yayın ve Halkla İlişkiler
Müdürü

**Yayına Hazırlayan
Mehmet Şükrü EROĞLU
Yüksel SEZGİN**

**Dizgi - Grafik
Hasan ÇALIŞKAN**

Adres :

Dr. Mediha Eldem Sokak No: 72/B
06640 Kocatepe - ANKARA
Tel : 417 12 35 • Fax : 417 12 45

Baskı :

TÜRKİYE DİYANET VAKFI
YAYIN MATBAACILIK ve TİCARET İŞLETMESİ
Bayındır Sokak No: 55 • Kızılay - ANKARA
Tel: 425 27 75 • Fax : 417 00 09

İÇİNDEKİLER

BAŞYAZI	1
Türkiye Diyanet Vakfı'ndan KADIN PLATFORMU	2
Türkiye Diyanet Vakfı'ndan Azerbaycan'a EĞİTİM ATAĞI	16
Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı'ndan KURBAN KAMPANYASI	19
Makale "BİR İDEAL ÖRNEĞİ" Mehmet Kervancı	20
Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı HAC HAZIRLIKLARINI Tamamladı	22
Bir Vatandaşımızın Örnek Davranışı Kırım İçin İlaç Toplama Kampanyası	24
Türkiye Diyanet Vakfı TÜRKMENİSTAN'da	26
Türk-İslâm Dünyası "BOSNA-HERSEK"	28
KUTLU DOĞUM HAFTASI hazırlıkları bütün hızıyla devam ediyor	35
"Değişim Sürecinde İslâm" Yayın Kurulu Başkanlığı	36
Şube Faaliyetleri	39
Yeni Çıkan Yayınlarımız	40

Başyazı

Bir Ramazan mutluluğu ardından gönüller şu günlerde yeni yeni mutluluk ve heyecanlarla dolmaya başladı. İnsanlarımızın bir kısmı çıkacakları mukaddes yolculuğun heyecanı ile hazırlıklarını tamamlamakta, bir kısmı Allah rızasını kazanmak için kesecekleri kurban hazırlığında, bir kısmı da önümüzdeki günlerde "Kutlu Doğum Haftası" adı altında kutlanacak olan Peygamberimizin doğum gününü en iyi şekilde kutlayabilme gayreti içinde.

Toplumumuzun sevinçte, tasada hep yanında bulunduğu Türkiye Diyanet Vakfı; insanlarımızın bu mutlulukları en güzel şekilde yaşamaları için bütün imkanlarını seferber ederek yoğun bir çalışma içerisine girmiştir.

Ülkemiz insanları İslâmın beş temel esaslarından biri olan hac ibadetini yerine getirebilmek için yıllarca bir birikim oluşturmuyorlar. Ömürlerinde bir defa yerine getirecekleri bu ibadeti eksiksiz yapabilme gayret ve heyecanı ile kutsal topraklara gitmeyi bekliyorlar. Bu insanlarımızın hac ibadetini noksansız bir şekilde ifa etmelerini temin etmek de büyük bir sorumluluğu gerektirmektedir.

Bu sorumluluğun idrakinde olan Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı yetkilileri, hac konusunda bütün hazırlıkları tamamlayarak, vatandaşlarımızın hacda karşılaşabilecekleri zorluklara karşı her türlü tedbiri almış bulunmaktadır. Böylece hacı adaylarımızın hac ibadetini noksansız ve kurallarına uygun bir şekilde yapmaları sağlanmış olacaktır.

Birlikte yaşadığımız bir diğer coşku da; yaklaşan Kurban Bayramı münasebetiyle, kurbanlarını vekâlet yoluyla kestirmek isteyen vatandaşlarımıza yardımcı olmak amacıyla Diyanet İşleri Başkanlığı denetiminde Vakfımız aracılığıyla düzenlediğimiz "Kurban Kampanyası"dır. Bu kampanya 3 yıldır büyüyen, halkımızın gösterdiği ilgi ve güvenle devam ediyor. Biz istedik ki; bayramı, yurtiçinde olduğu gibi yurtdışında da yeni bağımsızlığına kavuşan, fakat çok zor şartlar altında yaşam mücadelesi veren soydaşlarımız da yaşasınlar. Bu amaçla kurban kampanyasından sağlanan etler ve gelirler, Bosna-Hersek, Karabağ, Nahçıvan gibi yerlere gönderilmektedir.

Mehmet Kervancı
Genel Müdür

Bu, hem oradaki kardeşlerimize maddî katkı sağlamakta hem de Müslüman Türk insanının bu kardeşlerinin yanında olduğu vurgulanmaktadır. Bu vesileyle de vekâlet yoluyla kurban kestiren vatandaşlarımız da dünyanın neresinde olursa olsun, ihtiyaç içinde bulunan bir müslümana yardımcı olmanın hazzını duymaktadır.

1989 yılından beri bir gelenek halinde, ilmî, fikrî, kültürel ve sosyal faaliyetlerle idrak etmeye çalıştığımız, Peygamber Efendimizin doğum yıldönümü olan "Kutlu Doğum Haftası" çalışmaları da hızla devam ediyor. Bütün insanlığa hitap eden ve bütün insanlığın mutluluğunu hedef alan İslâmî vahyin temsilcisi örnek insan Hz. Muhammed (SAV)'in hayatını yakından tanıma ve mesajını her meslekten ve her yaştan insana duyurmak amacıyla Vakfımız tarafından ihdas edilen "Kutlu Doğum Haftası" 20-26 Nisan 1996 tarihleri arasında ülke sınırlarını aşan etkinliklerle icra edilecektir.

İnsanoğlu asırlar boyu küçük küçük şeyleri biraraya getirerek, onlardan en iyi bir şekilde istifade etmenin yollarını aramıştır. Bu amaçla akarsu ve yağmur sularını bir barajda toplamış ve suya ihtiyaç duyan topraklara bu suyu götürerek toprakların bereketlenmesini sağlamış, suların zayı olmasını önlemiştir. "Damlaya damlaya göl olur", "Bir elin nesi var, iki elin sesi var", "Birlikten kuvvet doğar" atasözlerimiz Türk insanının hayır ve yardımlaşma duygularının en kısa ve en veciz ifadeleridir. Türkiye Diyanet Vakfı da bu atasözlerimizin müesseseseleşmiş halidir. Yüzbinlerce insanımızın tek tek düşünüldüğünde büyük bir şeyi ifade etmeyen bağışları, Türkiye Diyanet Vakfı'nda bir araya gelince bir zamanlar hayal bile edemediğimiz nice hizmetler gerçekleştirilmekte, muhtaç ve mazlum binlerce soydaş ve dindaşımıza çare olmaktadır. Yüce Peygamberimizin bir hadis-i şerifi yüzyıllar ötesinden günümüze, bugüne hayırsever halkımıza ışık tutuyor. Gelin hep birlikte onu bir kez daha hatırlayalım.

"Hayırda Yarışınız"

Mutlu günlerinizin artarak devam etmesi dileklerimizle...

Türkiye Diyanet Vakfı'ndan KADIN PLATFORMU

Vakfımız tarafından bayanlara yönelik bir platform düzenlendi. Bu platformda İslam Dini'nin kadına verdiği önem, kadının toplumdaki sosyal aktivitesi, kadının eğitimdeki rolü hakkında konular enine boyuna tartışıldı. Bilindiği üzere Mart ayında "Dünya Kadınlar Günü" Türkiye genelinde değişik platformlarda kutlandı ve kadın problemleri ele alınarak tartışıldı. Biz de Türkiye Diyanet Vakfı olarak düzenlediğimiz panelde sunulan tebliğleri, kadınlarımızın problemlerine büyük ölçüde ışık tutacağı inancıyla sizlere sunuyoruz.

İSLÂM'DA KADIN - ERKEK BİRARADA YAŞAMA PROBLEMİ Öznur ÇİFTÇİ (Eğitimci)

İslâm'da toplumsal hayatta kadın-erkek birarada yaşama problemi ile ilgili olarak pratikteki sorunları tespit bağlamında konuşacağım.

Öncelikle kadın ve erkek konusunda Kur'ân'dan genel bir çerçeve vermek istiyorum.

Allah Tealâ insan türünü kadın ve erkek olma üzere iki cins olarak takdir etmiştir. Kadın ve erkek aynı özden yaratılmışlardır. Bu sebeple insan olmanın gerektirdiği hak ve sorumluluklara her iki cins de sahiptir. Kadın da erkek de "emanet"i yüklenmişler, isim bilgisi ile donanmışlar, halifelik as fonksiyonunu yerine getirmek için bir süre denemeleri yeryüzüne gönderilmişlerdir. Her ikisi de kendilerine tanınan bu kısa sürede, Allah'ın kendilerine bahsettiği potansiyeli, yeryüzünü imar ve yeryüzünde adaleti ikame etmek için islah edip geliştirmekle yükümlüdürler. Ve sürenin bitiminde de bçabaları değerlendirilecektir.

Allah Tealâ insan olma hak ve sorumlulukları açısından orta niteliklerle donattığı, cinsiyet özellikleri açısından da farklı kıldığı erkek ve kadın arasında da insan türünün devamı için "meveddet" -sevgi varetmiştir. Bu sevgiyi gerçekleştirmek üzere her iki cins de fitrî olarak birbirine yönelik ilgi ve cazibe yerleştirilmiştir.

Toplumun en küçük birimi olan ailenin oluşabilmesi için elzem olan bu fitrî potansiyel, bu meşrû sahada kullanılmak için varedilmiştir. Bu meşrû sahada dışında kullanılmaz, kullanılmamalıdır. Sağlık bir toplum için bu şarttır. Evlilik adını verdiğimiz bu meşrû saha dışındaki alanı iki bölümde ele alabiliriz.

1. Mahrem, yani evlenilmesi yasak olan karşı cinsten yakınlar.

2. Nâmahrem, yani evlenilmesi mümkün olan karşı cinsten insanların oluşturduğu saha.

Mahrem olan sahada cinsî potansiyelin kontrolü, iyice dejenere olmuş toplumlar dışında, ek bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmaksızın kendiliğinden gerçekleşmektedir. Bu konudaki zihni, kalbi ve davranışsal eğitim, aksinin düşünülmesini mümkün kılmayacak kadar tamdır.

Öznur Çiftçi (İlahiyatçı - Öğretmen)

tavsiyelerle kolaylaştırılmış ve düzenlenmiştir.

Bu konudaki ilk düzenleme cinsel potansiyelin meşrû kullanım sahası olan evliliğin tavsiyesi ve kolaylaştırılmasıdır.

Aralarında evlilik bağı olmayan yabancı kadın ve erkekler için karşı cinse yönelik davranışları düzenleyen ilk tavsiye de, Kur'an-ı Kerim'de önce erkeklerle sonra da hanımlara yönelik olarak zikredilen "Gözlerin bakılması yasak olandan çevrilmesi" tavsiyesidir. Bu bakışların eğitilmesi, daha doğrusu bakışlara hükmeden zihnin ve kalbin eğitilmesi anlamını taşımaktadır.

İkinci düzenleme erkeklerin ve kadınların bedenlerinde gerekli yerleri örtmeleri ile alâkalıdır ki buna "Tesettür" diyoruz. Tesettür her iki cins için de geçerli fakat cinsiyet farklılığından kaynaklanan derece farkına sahiptir.

Üçüncüsü konuşma ve yürümede (tavırlarda) marufu gözetme ki Kur'an'da hanımlara yönelik olarak zikredilmektedir.

Ve son olarak da her iki cinse yönelik iffetli olmak, iffeti korumak tavsiyesidir. Bu prensipler meşrû davranışları sağlamak yönündeki tavsiyelerdir. Bir de iffetsizlik söz konusu olursa caydırıcılığı sağlayacak cezaî müeyyideler vardır. Hepsi de nâmahrem kadın ve erkek arasındaki doğru davranış biçimini sağlamaya yönelik tedbirlerdir. Bütün bu tavsiyelerin varlığı aslında nâmahrem kadın ve erkek arasında belli ilkeler dahilinde bir münasebet olduğunun/olacağının da delilidir. Aynı zamanda bu ilkelerin nasıl uygulandığı, ne şekilde yorumlandığı meselesine gelince iki farklı yorumla karşılaşırız.

Birinci uygulama temkin ve tedbirin mübah olanı da ortadan kaldırdığı, nâmahrem kadın ve erkeğin mümkün olan en uç noktaya kadar birbirinden yalıtıldığı bir ortam sağlamaya yönelik olmuştur.

Buna göre; "madem bakışlar yasak olandan çevrilmeli, o halde bunun en kestirme ve en kesin yolu bakılması yasak olan kadınların ortalıktan çekilmesidir.

Nâmahrem-leri yani evlenilmesi mümkün olan karşı cinsten insanları kapsayan sahada cinsi potansiyelin kontrolü ise, insanı yaratan ve onu kendisinden daha iyi bilen Rabb'i tarafından yönetilen çeşitli

Madem kadın örtünmesi gerekli cazip bir varlıktır, o halde kendiliğinden görünen kısımları bile fitneye sebep olabileceğinden örtülmeli ve bu değerli mücevher örtülü de olsa zaruret hali dışında ortalıkta bulunmamalıdır.

Madem kadın sesi çekici olabiliyor, o halde mümkün olduğunca az çıkmalıdır.

Madem kadının iffeti korunacak, o halde kadının velisi ya da eşi bu konudaki en keskin tedbirleri almalıdır."

Bu yorum İslâm tarihinde Raşid Halifeler Devrinde sonra Müslüman toplumun giderek Kur'an'ın özünden uzaklaşması ile yerleşen ve uzun bir tarihî döneme damgasını vuran yorumdur.

Kur'an'da kadının sosyal hayata katılımını meşrû hatta zaruri kılan tüm ayetlere ve ilk dönem uygulamalarının lehteki şehadetlerine rağmen bu anlayış kadının sosyal hayata katılımını engellemiştir. Ona sadece eş ve anne olarak varolma şansı vermiş. Bu saha dışında potansiyelini geliştirmesine manî olmuştur. Kadını vesayet altında tutmuş, onunla ilgili fitne ve fesat söylemenin yayılmasına sebebiyet vermiştir. Kadının özgür bir birey olarak kendini gerçekleştirmesine mâni olmuştur.

Kadını "koruma" adı altında halifelik işlevlerinden ve kendini tüm potansiyeli ile gerçekleştirme hak ve vazifesinden mahrum kılan bu anlayış, hem kadına, hem erkeğe, hem de tek ayakla yürümesi mümkün olmayan İslâm davasına zarar vermiştir.

Kadın ve erkek dünyasına yönelik bu keskin yalıtım, erkek ve kadın cinselliğinin çok fazla vurgulanmasına ve abartılmasına sebebiyet vermiştir. Cinsel potansiyelin yanlış kullanılmasından kaçınılmaya çalışılırken, bu konudaki davranış eğitimi imkân vermeyen katı ortam, Freud'u haklı çıkarır sonuçları doğurmuştur. Kadın ve erkeğin karşı cinse bakışı büyük ölçüde cinselliğin egemenliğinde gerçekleşmiştir. Oysa Kur'an'ın hedeflediği bunun tam aksidir.

Bu yorum tarzı yakın zamanlara kadar İslâmî camiada kadın erkek münasebetlerini belirlemiştir. Fakat değişen toplumsal olgular, bu yorumun sorgulanması ve zamanla çözülmesi sonucunu doğurmuştur.

Bu olgulardan biri Müslüman geleneğe sahip toplumların, son yüzyılın başlarından itibaren Batıya yönelmeleri ve Osmanlı'nın askeri açıdan yaşadığı son hezimet ertesinde Batı tarzı yönetimlere geçmeye zorlanmasıdır. Bu ortamın ürettiği Batıcı aydın tipinin, Müslüman toplumlardaki geriliği İslâma mâletmeye çalışan tutumları, İslâmı her açıdan suçlayıcı, özellikle de Batıda gelişen kadın hareketlerinin etkisiyle, İslâmın kadın anlayışına yönelik saldırgan tavırları Müslüman otorileri, savunma amacıyla Kur'an'a ve İslâmın ilk dönem uygulamalarına dönmek zorunda

bırakmıştır. Saldırganlara izah için yapılan "İslamda Kadın" konulu çalışmalar Müslüman camianın kadın konusundaki zihinsel dönüşümüne ivme kazandırmıştır. Laik zihniyetle yetişip sonradan hidayete eren hanımlar da varolan ve gün ışığına çıkarılan bu hakları sahiplenip kullanma gücünü göstermişlerdir.

Şehirleşme, ekonomik koşullar kadını sosyal hayata katılıma zorlamış; bu katılımı, İslâmî kimliğini koruyarak gerçekleştirmeye çalışan pek çok hanım, yaşadığını inandığı ile kritize ederken Rabbinin kendisine sunduğu hak ve imkânları keşfetmiş ve sahiplenmiştir.

Zorla batılılaştırılan Müslüman geleneğe sahip toplumlarda; eskiden kadınların sadece çarşafı olarak ve zaman zaman ortalıkta görüldüğü ve toplumsal hayatın genellikle erkekler tarafından şekillendirildiği toplum manzaraları yerine, artık inanan ve inanmayan kadın ve erkeklerin her sahada birlikte yaşamak zorunda kaldıkları manzaralar hakimdir.

Geçiş yavaş ve problemlili olmuştur.

Pek çok İslâmî grup kendi hanım ve kızlarını ihtilaf olarak niteledikleri toplumsal hayata katılımdan korumuş (yani alıkoymuş), fakat erkekler olarak İslâmî düşünceye sahip olmayan hanımlarla ihtilaftan kaçınamamışlardır.

Bakışların terbiyesi yerine hanımların ortalıktan çekilmesi yöntemi, bu ortalıktan çekilmeyen, üstelik tesettür gibi kuralları da uygulamayan hanımlar karşısında kendilerini zor durumda bırakmışlardır.

Bu kesim, tek tük çeşitli okullarda ortaya çıkan örtülü dindar hanımları da bir süre görmezlikten gelmiştir. Okullarda başörtüsü problemi yaşadıklarında "ne işleri var oralarda, otursunlar evlerinde" tarzı yaklaşımlarla desteklememişler; konuşmama-bakmama prensiplerini onlara uygulamışlar ama toplumsal değişime zamanla yenik düşerek kızlarını okutmaya, onlara özel ortamlar hazırlamaya mecbur olmuşlardır. Fakat burada istihdam edecek yetişmiş Müslüman hanım bulmakta güçlük çekmişlerdir. Ve şimdi bu boşluğu diğer düşünce sahiplerinden ithal ettikleri, İslâm'la ilişkisi sempati düzeyindeki hanımlarla doldurmaya çalışmaktadırlar. Ya da zaman zaman yetişmesine emek ve destek vermedikleri, binbir mücadele ile yetişme savaşı veren Müslüman hanımlara başvurmaktadırlar.

Geçiş döneminin sıkıntısını yine büyük ölçüde hanımlar yaşamışlardır. Kur'an'da Allah tarafından bahsedilmiş haklarına sahip çıkmaya çalışan hanımlar, "feminist", "sokağa dökülmek", "haddi aşmak" gibi suçlamalarla ya da en azından küçümsemek gibi tavırlarla uğraşmak zorunda kalmışlardır. Erkek mü'minlerden velilik sorumluluğunun gerektirdiği desteği alamamışlardır. İletişim güçlüğü

yaşanmıştır. Uzun bir tarihi şartlanmışlık döneminin etkisiyle, birbirleriyle Kur'an'ın belirlediği çerçevede ilkeli bir münasebet biçimi geliştirememişlerdir.

Halâ da bu sahada ilkeli bir davranış tarzı oturmuş değildir. Eski gelenekten ve şartlanmışlıktan sıyrılmamış kardeşlerimiz, modern gelenekle yetişip sonradan dönüş yapan bizler ve bizden çok daha farklı değerlerle kuşatılmış olarak yetişen genç Müslüman erkek ve kızlar, birbirimizle ve toplumumuzda İslâmî duyarlılığı taşımayan, fakat tebliğ sahamızda olan erkek ve kadınlarla ilişkilerimizde, geleneklerden modern hayattan ve cahiliye geçmişimizden kaynaklanan etkilerle, Kur'an'ın sunduğu prensipler arasında gel-git yapan güçlükler yaşıyoruz.

Hepimizin hayatına bulaşmış ilkesizlik ve çifte standartlarımızdan bazı kesitler sunmak istiyorum.

- Öncelikle ihtilaftan yani kadın-erkek birarada bulunmaktan kaçınmak konusunu ele alalım.

Çoğu evde haremlilik-selamlık uygulanmaya çalışılıyor. Evimize gelen yabancı erkek ya da hanım misafiri hemen hiç görmeme usulleri geliştirdik. Bir kat aşağıda beklemek, önce erkek ya da hanımların girip çekilmesi, sonra diğer grubun gelmesi, "hoşgeldin, selamlaşma, hatır sorma" olaylarının gerçekleşmemesi, kazara ev içinde mutfakta vs. karşılaşılırsa başı öne eğip görmemezlikten gelmesi vb. gibi hepimizin bildiği metodlar.

Ama aynı kuralları bizden farklı düşünenlere uygulamıyoruz. Komşumuzun selamını cevapsız bırakmıyoruz. Alışverişte, işyerlerimizde karşı cinsten insanlarla -medenî- denilen ilişkileri muhafazaya dikkat ediyoruz.

- Kendi kurduğumuz okullarımızda kızlarımızı ve erkeklerimizi ayrı sınıf ve bölümlerde okutuyoruz. Daha en küçük çağlarından itibaren karşı cinsle alışverişini asgari düzeyde tutmalarını sağlamaya çalışıyoruz ve birbirlerine karşı makul ve ilkeli davranış biçimini gerçekleştirecek öğrenme ortamı sağlamıyoruz kendilerine. Sonra böyle büyüttüğümüz çocuklarımızı üniversite ortamı, iş hayatı gibi karışık alanlara bırakıyoruz.

- Örtümüz için savaşıyoruz. Ama örtünün süsleri örtme mantığını bazan kaybedip, örtüyü yeni bir süslenme biçimi haline getirebiliyoruz.

- İslâmî medyada kadın da yerini aldı. Ama üslup ve görüntü açısından ölçülerin aşıldığını görüyoruz zaman zaman.

- Kadının reklamlarda kullanılmasına, "kadın sattırır" mantığına karşı çıkıyoruz ama tesettür, eşarp vs. reklamlarda biz de kadını ve güzelliğini kullanıyor, bu reklamları rahatlıkla yayınıyoruz.

- İslâmi duyarlılığa sahip hanımlar da çeşitli sahalarda yer alsın istiyoruz, fakat onları dekoratif bir malzeme olarak görmekten vazgeçemiyoruz. Vakıf çalışmalarında fikri potansiyellerinden çok kermes, yemek düzenleme vs. niteliklerinden yararlanma yoluna gidiyoruz. Mesleki kuruluşlara katılımları konusunda bocalıyor, yönetim kurullarına alınıp alınmaması, onlarla istişare yapılıp - yapılmaması, toplantılarda nereye oturtulacakları gibi konularda tereddütler yaşıyoruz.

- Münasebetleri geliştirelim derken şartlanmışlıklarımız devreye giriyor, dozu ayarlayamıyoruz. Zarar veriyor ya da zarar görüyoruz.

- Kadının siyasi hayata katılımını seçmen ve iyi çalışan parti görevlileri olarak uygun buluyor ve kullanıyoruz; ama seçilen olma konumunda görmekten çeşitli mazeretler öne sürerek kaçınıyoruz. Çünkü onları yeterince ciddiye almıyoruz.

- İslâm'da müziği artık tartışmıyoruz, kullanıyoruz. ama gençlerimizin şarkıya değil de şarkıcıya yoğunlaşmasına mâni olamıyoruz.

- Evlilik yaşını toplumsal şartlanmalarla habire yukarı çekiyor, sonra da gençlerimizin yanılmadan, dozu şaşmayan davranışlarda bulunabileceğini hayal ediyoruz.

Sıraladığımız yanlışlıklarımıza -biraz zihnimizi zorlarsak- hepimiz değişik eklemelerde bulunabiliriz. Bunları sıralamaktan maksadımız doğru diye sarıldığımız bir kaç güzel değeri daha elden çıkarmayı tavsiye etmek değildir. Yaşadığımız ve inandığımızı iddia ettiğimiz değerlere dikkat çekip, ilkesiz davranışlarımızı sorgulamaya başlamamız gerektiği gerçeğini vurgulamaktır.

İslâmi duyarlılığa sahip hanımlar ve erkekler olarak karşı cinse yönelik Kur'an mahreçli "ilkeli" bir davranış biçimine sahip olabilmek için şunları yapmamız gerektiğine inanıyorum:

- Evlilik yaşını aşağıya çekmek ve evliliği kolaylaştırmak : Günümüzde çok çeşitli toplumsal dayatmalarla evlilik yaşı çok yukarılara çıkmış, evlenmek pek çok şartın gerçekleşmesine bağlı hale gelmiştir. Gençlerimizin evlenerek fitratlarının gereğini yaşayabilmeleri, toplumun diğer fertleri ile sağlıklı ilişkiler kurabilmeleri için şarttır. Bunun gerçekleşebilmesi için çekirdek aile yapısından vazgeçilmesi, gençlerin evlilik konusunda maddî-manevî desteklenip teşvik edilmesi ve fiziki açıdan rüşde eren gençlerimizin aynı

zamanda zihni açıdan rüşde ermelerini sağlayacak bir eğitim verilmesi gerekmektedir.

- İlkeli davranış biçimini kazanmaya fırsat verecek bir eğitim ortamı sağlamak : Bundan, bugün uygulanan şekli ile karma eğitimi tavsiye ettiğimiz düşünülmesin. Tavsiyemiz kız ve erkek çocukların olabildiğince birbirlerinden yalıtılmaları mantığı yerine belli bir yaşa kadar, düzgün bir zihniyetle kurulmuş özel eğitim ortamında ve prensipli öğretmenlerin denetimindeki sınıflarda, birbirlerini "öncelikle karşı cins" olarak görmelerini engelleyerek doğru davranış biçimi geliştirme fırsatı sağlamak yönündedir.

- Hayrı sağlamaya yönelik, faydalı bir tenkit ortamının geliştirilmesi: Hem kendi nefsimizi, hem de İslâmî duyarlılıkla kurulan müesseseleri ve ürettiklerini Kur'anî ilkeleri temel alan bir anlayış ile sorgulamayı ihmal etmemeliyiz. "Kol kırılır, yen içinde kalır" esprisi ile yanlışlıkları görmezlikten gelme mantığından vazgeçmeliyiz.

- Karşı cinsle münasebetlerimizde inanan-inanmayan herkese aynı ilkeli yaklaşımı muhafazaya özen göstermek: Toplumsal şartlanmışlıkların, geleneksel yapının ve karşı tarafın sahip olduğu değerlerin bizi belirlemesine fırsat vermemek ve davranışlarımızı Kur'an'ın bu husustaki buyrukları ile düzenlemek zorunda olduğumuzu unutmamalıyız.

- İnanan insanların birbirlerine veli olabilecekleri ve veliliğin gereklerini yerine getirebilecekleri; birbirlerine hakkı, hayrı ve sabrı tavsiye edebilecekleri, bunu yaparken şeytanın iğvalarına kapılmayacakları temizlikte bir dayanışma ortamını sağlamak hepimizin ortak hedefi olmalıdır.

- Kadının toplumsal hayata katılımını kolaylaştırmak : Yeryüzüne kök salmış bunca fesat, ancak, erkek ve kadın mü'minlerin halifelik sorumluluklarına sahip çıkarak yeryüzünde her sahada adaleti ikame etmeye çalışmaları ile yok edilebilir. Bu sebeple, kadının halifelik sorumluluklarına sahip çık-

maları anlamına gelen toplumsal hayata katılımları, gelenek ve tarihi şartlanmışlıklarla daraltılan yorumlarla engellenmemeli; bilakis -Kur'anî çerçeve dahilinde olmak şartıyla- teşvik edilmelidir. Kadınların yetenek ve potansiyellerine saygı duyulmalı, bunların geliştirilmesi önündeki engeller elbirliği ile kaldırılmalı, Allah'ın kadına verdiği sorumluluk, hak ve özgürlükler tanınmalı, vurgulanmalı ve sahiplenilmelidir. Böylece bunalım içindeki dünya kadınlarına, İslâm'ın kadınının örneklik edebilmesi de mümkün olabilecektir.

EĞİTİMDE FIRSAT ve İMKÂN EŞİTLİĞİ AÇISINDAN KADININ ÖNÜNDEKİ PROBLEMLER

Hatice GÜLER (Eğitimci)

Peygamberimizin döneminde, genç Müslüman toplum teşekkül eder etmez, eğitimin basit unsurlarını içine alan bir temel eğitim sisteminin kuruluşuna ilk adım atılmıştır. Bunda en önemli sebep yeni dinin öğrenilmesi olmuştur. Çünkü gelen vahiyler inananlara şu mesajı veriyordu: Yalnızca âlim kullar, Allah'ı gereği gibi tanıyabilir ve gereği gibi O'ndan korkabilirler. "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" sorusuyla bilenlerin üstün olacağı vurgulanır.

... "Erkek ve kadın her kim inanarak faydalı bir iş yaparsa onlar cennete girerler ve orada kendilerine hesapsız rızık verilir." (Mümin-40). Bu ayette, salih amel yapmaya müminler çağırılırken ayırım yapılmamış; aksine insanlığı oluşturan kadın ve erkekler zikir edilerek sorumlulukları pekiştirilmiştir. Müminlerin yapması gereken salih ameller, iyiliği emredip, kötülükten sakındırma ve Allah'ın onlara yüklediği her türlü sorumluluk ancak ilim ve irfan ile gerçekleştirilebilir işte vahiy mesajın yönlendirmesiyle genç Müslüman toplum, bütün fertlerin eğitilmesi ve toplumsal sorumluluk bilincinin oluşturulmasına teşvik edilmiştir. Toplumun yarısını oluşturan kadınları engellemek, ihmal etmek veya uzak tutmak söz konusu olmamıştır.

Bizlere ashabın hayatı hakkında bilgi veren Ta-

bakat kitaplarında, kadın sahipleri için müstakil ciltler ayrılmıştır. Daha sonraki dönemlerde ilimle uğraşan kadınlar için "Alimün Nisa" başlıklı kitaplar yazılmıştır. Bu eserlerde Peygamberimizden hadis rivayet eden kadınların sayısı 700 ile 1500 arasında belirtilmektedir. Okuma yazma bilen, Kur'an-ı ezberleyen ve cem-

eden kadınlar vardır. Şiir, fıkıh, tefsir, tasavvuf, kıraat, diplomatik yazışma gibi alanlarda şöhret kazanmış hanımlar vardır.

Peygamberimiz okuma-yazma bilen eşi Hafsa'dan diğer hanımlarına da okuma yazma öğretmesini istemiştir. Kadın sahabilerden Ümmi Varaka, Kur'an-ı cemetmiş ve ezberlemiştir. Peygamberimiz ona kendi ev halkına namaz kıldırmasını söylemiştir. Fakihler tarafından "Alimün Nas" insanların en bilgilisi olarak nitelendirilen Hz. Aişe, Müslüman kadınların hayâli fakat hayâlarının onların öğrenmelerine engel olmadığını beyan etmiştir. Bizler Hz. Aişe'nin daha sonraki yıllarda yazışmalarını yapan bir bayan sekreterinin olduğunu biliyoruz.

Peygamberimizin öğretilerinin ışığında okul işlevi gören mescidlere kadınlar sürekli katılmışlardır. Günlük namazlarda cuma, cenaze, bayram namazlarında; hatta güneş ve ay tutulmasında kılınan namazlarda bile Hz. Ömer, hanımların gece mescide gitmelerinden hoşlanmamaktadır. Fakat Peygamberimiz onları engellememesini söyler.

Asrı saadette yaşamış; askeri, siyasal ve kültürel roller üstlenmiş; ilim, hikmet ve fıkıh derecelerinde yükselmiş kadınlar... Bu kadınların hayatlarını yakından incelediğimizde şunları tespit edebiliyoruz. Yaşadığı toplumun ve sorunların içinde yer alan, Allah'tan başkasına kul olmama bilincinde kendine güvenen, hakkını arayan, duyarlılığı körelmemiş, kendisini erkekten küçük görmeyen, şahsiyetli, mümin kadınlar.

Peki, hepimizin övgüyle bahsettiği bu asırdan sonra, Müslüman toplumlarda, kadın bu konumunu daha ileriye götürebilmiş midir? Geleneğin unuttuğu, İslâm'ın tekrar hatırlattığı kadının insan olma sürecine hız katabilmiş midir? Kadının konumunu, hak ve sorumluluklarını İslâmî prensipler mi belirlemiştir? Yoksa İslâm öncesi cahili zihniyet, Arap gelenekleri veya daha genel olarak ataerkil toplum yapılarının anlayışı mı baskın ve belirleyici olmuştur?

Hicri 2. asırdan sonra ataerkil nitelikli uzun dönemler boyunca cahili geleneklerin kaskacında kadının konumunu İslâmî kıstaslar belirlemiştir. Garud'un tabiriyle "erkek hâkimiyetine dayalı toplum yapılarında, insanlık kadın boyutu yönünden kötüdür."

Miladi 1000. yıllara kadar Müslüman toplumlarında, Asrı Saadet'in aksine kadınları sosyal hayattan dışlayan yaklaşım etkili olmamıştır. Fakat İslâmın ilk yıllarındaki siyasi, askeri ve kültürel rolü zayıflamaya başlamıştır.

Asrı Saadet'ten sonraki dönemlerde kadının eğitiminde ortaya çıkan eşitsizlik nelerden kaynaklanmıştır? Bunları sıralamadan önce eğitim ile doğrudan ilgili olan toplumsallaşma üzerinde durmak gerekir. Toplumsallaşma, bir ferdin kendisini yaşadığı toplumun bir parçası hissetmesi, kendisine verilen sorumlulukları yerine getirmesi ve bazı haklar

Hatice GÜLER - Eğitimci

talep etmesidir. Asr-ı Saadet'te Müslüman kadının toplumsallaşmasının engellenmesi, yadırganması sözkonusu değildi.

Ancak daha sonraki dönemlerde, kadının sokağa çıkmasının fitneyi davet, toplumu ifsad edeceği söylemiyle kadının İslâm'a hizmeti, cihadı, insani etkinlikleri, ilim öğrenme ve öğretme, doğruyu bildirip, yanlışlıktan sakındırma gibi hak ve sorumlulukları geri plana itilmiştir. Bu da Müslüman kadının sadece eve ve ev işlerine uygun bir kişiliğe büründürülmesiyle sonuçlanmıştır. Dolayısıyla Müslüman kadın Kur'an'ın muhatap aldığı sorumlu, akleden, düşünen, duyarlılıkları körelmemiş kul olmaktan uzaklaştırılmıştır.

Kadın eğitimindeki olumsuzluk bu şekilde toplumsallaşması engellenmek suretiyle başlamıştır. İlgili alana daraltılan kadının önündeki bilgi alanı da mevzu rivayetlerle daraltılmıştır.

"Kadınların işi ip eğirmektir. Bunun için ilme gerek yoktur.", "Yazı öğretilmemeli; fakat okumaktan men olunmaya...", "Veli yazıcılık öğretmeye, tâ ki maksudunu kime dilerse kendi hattıyla anlatmaya."

Burada dikkatimizi çeken konulardan birisi de okumanın öğretilmesi yazmanın öğretilmemesi, fitne hep kadını çağıştırmış, kadına güvenilmemiştir ve de bilgili bir kadın tehlikeli görülmüştür.

Kadının bilgilendirilmesinde kadın, eş ve annelik yönü; mümin ve insan olma konumundan daha öne geçmiştir. Dolayısıyla bunları öğrenmesi faydalı görülmüştür. "Hususan kadınlara mahsus olan ahkam-ı hayz ve nifas, talak gibi konuları tâlim olunmak lâzımdır."

"... Kadına şiir vb. şeylerin öğretilmesi onun için tehlikelidir. Ancak kadına faydası umulan ve fitnesinden emin olunan şeyler öğretilmelidir. Öğretilmesinden korkulan şeyin, öğretilmemesi onlar için daha iyidir..."

Diğer taraftan kadının öğrenme ve kavrama kapasitesi de yetersiz kabul edilmiştir. Cemel savaşından sonra -güya- Hz. Ali'ye isnad edilen rivayette

"Kadının dinde, dünyada ve akılda erkekten eksik" olduğu iddia edilmiş. Zaten akılları eksik olduğundan onlara danışıldıktan sonra, dediklerinin aksini yapmak lâzımdır.

Burada kadını bir tanımlama var; bilgisiyle tehlikeli, bozulmaya müsait, öğrenmesi sınırlı bir kadın ve öğrenmemesi gereken şeyler. Sonra da bu tanıma göre onu -öğrenme adına- koruma ve kollama görevi üstlenilmiştir. Hatta bu o kadar ileriye götürülüyor ki "Kadınlarınıza Yusuf Suresi"ni öğretmeyin, onlara bunu okumayın. Zira bunda onlar için fitneler mevcuttur." Kadınların öğreneceği surelere bile sansür konulmuştur.

Bu tip rivayetler hadisciler tarafından tenkit edilmesine rağmen bazı kitaplarda yer almış; Osmanlı medreselerinde okutulan kitaplarda mesela; "el-Âlim ve'l Mûteallim" gibi kitaplarda zikr edilmiştir. Hatta bu rivayetler şöyle de yorumlanmıştır. "Selef için câiz olan; bu devirde kadınların bozulmaları sebebiyle halef içinde gayr-ı câiz olması muhtemeldir."

Kadının eğitiminde eşitsizliği ortaya çıkaran önemli bir sebep te; kadın öncelikli olarak insani açıdan ele alınmamıştır. Yani insanlığı oluşturan kadın ve erkeğin önce, insani özellik ve melekelerinin geliştirilmesi düşünülmemiştir. Kadının önce insan olduğu gerçeği göz ardı edilerek; eğitimde kadın olarak farklılığı ön plana geçmiştir. Sadece kadın olarak eğitilmesi vurgulanarak diğer insani melekeleri köreltilmiştir. Ve kadının fitrat ve mizacına uygun olarak yapabileceği meslekler alanı da daraltılmıştır.

Yine kadının eve yönlendirilmesiyle, bu dönemlerde mescidlere, peygamberimizin döneminde olduğu gibi katılmadığı gözlenmektedir.

O dönemlerde yaşayan Kâbisi, sonraki asırlarda kızların eğitiminden vazgeçilmesinin iki sebebi olduğunu söyler:

1. Erkek çocuklarla yanyana tahsil yapıldığında kızların bozulacağı endişesi,
2. Yine bozulurlar korkusuyla kızlara yazı ve hattı öğretmeme.

Fakat bütün bu tespitlerden sonra şu gerçeğin altını çizmek gerekir. Örfün belirlediği kadıyla bile Müslüman kadının durumu, çağdışı olan batılı ve doğru kadınlardan daha kötü değildi. Meselâ pek çok kadın hadis rivayeti, hıfzı ve tedrisi ile meşgul olmuş, icâzet vermiştir. Kûfe, Basra, Bağdat'ta halka açık, pek çok erkeğinde katıldığı hadis dersleri düzenlemişlerdir; ezbere Kütüb-ü Sitte'yi okutmuşlardır. Şunu gözardı etmemek gerekir. Hadislerin içeriğine göre tıp, ahlâk, görgü kuralları gibi muhtelif konuların öğrenilmesi söz konusudur.

İslâmiyetle ilgili çalışmalarıyla tanınan Goldziher

"İslâm'da Eğitim" başlıklı makalesinde şunları tespit etmektedir. ... "Eğitim ve öğretimle ilgili talimatın sadece erkek çocuklara tatbik edilmesi anlayışı süregelmiştir. Özel durumlar dışında kızlar eğitime tâbi tutulmamışlardır. İbn Bassam tarafından kaydedilen evraklarda kızların bayan öğretmenlerinden söz edilmektedir. Kızların ahlâkî ve dinî hususlardaki eğitimine, özel bir önem atfedilirken, onların zihni gelişmelerine gerekli itina gösterilmemiştir.... Hikâye edilir ki Lokman Hekim bir okula uğrar ve orada eğitim gören bir kızla karşılaşır ve bu kılın kimin için bilendiğini sorar. Bu sözle bu kızın müstakbel kocasının başına bela olacağını anlatmak ister. "İbn Bassam'ın kayıtlarına göre öğretmen herhangi bir kadın veya câriyeye yazı öğretmemelidir. Çünkü bu onların arasında ahlâksızlığın yayılmasına sebep olur. "Yazı öğretilen kadın zehirli yılan gibidir" sözü de yaygındır.

Fakat bütün bu görülen dinî sahadan çok, etnik anlayışlardır. İslâm medeniyet tarihinde taklid dönemlerinde bile bu düşünceyi yalanlayan delil bulunabilir. Her şeyden önce hadis rivayetinde aç kadının yer aldığını düşündüğümüz zaman dinî açıdan bu görüşü müdafaanın imkansız olduğunu görürüz. Prensip olarak kadınlara yazı öğretme işine kısıtlama getirildiği de bir gerçektir. Ancak bu görüşler, Şam'daki kadın yazarlardan bir grup tarafından hadislerle çürütülmüştür. Göçebe hayatı yaşayan güneydeki kabilelerde bile kızlar öğrenime iştirak etmişlerdi. Endülüs İslâm Devleti'nde bilim ve edebiyatta zirveye ulaşan hanımların yanısıra; resmi işlerde çalışan hanımlara da rastlanmıştır. Bu gibi örnekler en azından yasaklayıcı hükümlerin sonradan pratik hayatta geçerliliğini yitirdiğini göstermektedir.

Eğitimden sadece okur-yazar olma değil, mesleki, dinî ve beceriye yönelik bilgi de anlaşılmalıdır. Bugün ülkemizde eğitim kız-erkek ayrımı yapılmadan, ilköğretimde zorunlu eğitim kuralı geçerlidir. Fakat kızların eğitim oranı, daima erkeklerden daha düşük olmuştur. Ülkemizde kadınların %54'ü erkeklerin ise %79'u okuma yazma bilmektedir. Nüfusunun %85'i okuma yazma bilmektedir.

Dünya üzerindeki pek çok ülkede kadınların en azından okuma yazma problemlerinin olduğu bir gerçektir. Örneğin: Afrika'daki kadınların %73'ü, Asya'daki kadınların %50'si, Arap ülkelerindeki kadınların

%77'i ümmidir.

Bugün pratikte genç kızlarımızın eğitimdeki fırsat eşitliğini yakalamaları için önce aile engelini aşmaları gerekiyor. Hâla çevremizde okumak istedikleri halde, anne ve babasının "kız kısmı okuyup da ne olacak? Gûnahtır! diyerek engellenen kızlarımızı görebiliyoruz. Bugün ekonomik imkanları sınırlı bir aile, erkek evladın er geç mutlaka bir kazanç sahibi olması gerekliliğini hissettiğinde, çocukları arasındaki tercihi eğitim açısından erkek çocuğun lehine yapmaktadır. Kız ve erkek evladına ailenin bakış açısında erkek çocuk ön plana çıkmaktadır. Bazı ailelerde hâla, erkek çocuğun okuması için özel kurs, dersane, müstakil bir çalışma odası gibi takviyeler düşünülürken; kız çocuğundan kendi gayretleriyle okuması beklenmektedir. Kız çocuklarını okula gönderme ve aile içinde bilgilendirmek, erkek çocuklarından sonra düşünen ve hatta cinsiyeti nedeniyle onu horlayıp, ilgisizliğe terk eden ailelerimizin sayısı çoktur. Genç kızlara "bir süre sonra yuvadan uçacak kuş" gözüyle bakılması temel yanlışlardan birisidir. Kızlar, ciddi biçimde ilgilenilmesi gereksiz, namusunu koruma ve ev işlerini yapabilme dışında bilgiye ihtiyacı olmayan, ikinci sınıf insanlar olarak görülmüş oluyorlar.

Diğer taraftan ülkemizde İslâmî eğitim uzunca bir süre kısıtlandığı ve baskı altında tutulduğu için dindar ailelerin çoğu, kızlarını ilkokuldan sonra okula göndermek istememişlerdir. Yine bazı aileler, kendi çevrelerindeki okullarda karma eğitim yapıyorsa, buralara kızlarını göndermekten çekinmişlerdir ve bu kanaat -kısmen- devam etmektedir.

Kızlarımızın eğitimi konusunda çevreden kaynaklanan bazı sosyal engeller de vardır. Geleneksel düşüncüler, bazı görenekler, bâtıl inançlar, toplumda kadın erkek ilişkilerindeki dengesizlikler ve en önemlisi de kızların eğitime duyulan ihtiyacın eksikliği. Yani kızların bilgileriyle özgür iradelerini geliştirerek topluma faydalı bir fert olması düşüncesi ne yazık ki hâla yadırganmaktadır.

Büyük şehirlerimizin dışında kırsal kesimde ise

coğrafi durum, yol, iletişim vasıtalarının, bina ve öğretmen yetersizliğinin yanısıra, genç kızlar için evlenme yaşının küçük olması, bağda, bahçede çalışacak bir işgücü olarak düşünülmesi, kadınların eğitimindeki diğer olumsuzluklardır.

Bir taraftan kadınlarla erkeklere eşit öğrenim hakkı

Vakfımızca düzenlenen kadın platformu büyük ilgi gördü.

verilirken, diğer taraftan da inançları gereği başlarını örten kızlarımız üniversitelere uzunca bir süre alınmamışlardır ve bu uygulama kısmen devam etmektedir. Yani yüksek öğrenim hakları ellerinden alınmak istenmiştir. Şu anda verilen çabaların neticesinde bu sorun kısmen aşılarak yüksek öğrenimde fırsat eşitliği yakalanmış sayılır. Fakat fakültelerimizdeki başarılı kız öğrencilerin akademik çalışma yapmaya yönlendirmesi ihmal edilmemelidir. Üniversite sonrası, kadınlara ilmi çalışma yapmaları için uygun şartlar hazırlanmalıdır.

Kadının çalışması, eğitimin tamamladıktan sonra kadının çalışma hayatına atılarak para kazanması, ataerkil hiyerarşi tarafından yadırganmaktadır. İktisadi bakımdan bağımlı olduğu için kadının edilgen ve itaatkâr olarak tanımlandığı topluluğumuzda kendi sorumluluğunu üstlenebilen kadın bir sapma olarak görülebilmektedir.

Dindar çevrelerde, kadının eğitimi konusunda son yıllarda büyük değişiklikler olmuştur. Kızlarını okutmak istemeyen veya en azından sıcak bakmayan per çok kimse, kızlar için özel okullar ve ders-

haneler açmışlardır. Kızlarımız günümüzün ihtiyaçlarına göre her meslek ve branşa yönelmektedirler. Fakat bu okullarda başarılı kız öğrencilere, burs vb. yardım sağlanarak katılım genişletilmelidir.

Yine yükseköğrenim için kızlarımızın güvenli kalacakları, ailelerin itimat edeceği yurtlar artırılmalıdır.

Bütün bunların ötesinde Müslümanlar "Batıdan kopya, taklit" dedikleri pek çok çelişkinin, çıkmazın yaşandı, bu eğitim sisteminin dışında; ezbercilikten uzak, çağın bilgisiyle donatılmış, kendi alternatif eğitim sistemlerini oluşturmalarıdır. Bu kurumlarda kızlara fırsat ve imkan eşitliği açısından uygun zemin sağlanmalıdır.

Sonuçta, eğer erkekler "kendileriyle istişare edilemeyecek" ev işlerinden dört duvar arasında düşüremez hâle gelmiş; yaşadığı toplumun siyasal, ekonomik ve kültürel gelişmelerinden habersiz, Dünya Müslümanlarını ilgilendiren tüm konulara ilgisiz bir eş veya çocuklarının böyle bir annenin terbiyesinde büyümelerini istemiyorlarsa, kadınların eğitimini gözardı etmemelidirler.

EVLAT, EŞ, ANNE ÜÇGENİNDE KADIN (Kadınlar Niçin Feminist Oluyorlar?)

Hidayet TUKSAL (Eğitimci)

Hepimizin müşahade ettiği gibi, "Kız" cinsiyetle dünyaya gelen bir varlık, ailevî statü açısından, başlıca üç konumda bulunur. Bunlardan ilki, içinde doğduğumuz ailenin kız evladı olma konumudur. Diğerleri de, hayat çizgisinin normal seyri içinde ortaya çıkan, başka bir ailenin içinde bir erkeğe eş olma ve dünyaya gelen çocukların annesi olma konumlarıdır.

Ben konuşmamı, bu konumlar itibarıyla, kadının haklarını, problemlerini, konuyla ilgili feminist yaklaşımları ve İslâmî çerçevede oluşturabileceğimiz çözümleri ele alarak, sürdürmek istiyorum.

Şimdi öncelikle, kız evlat olma konumundaki yaklaşımlara değinmek istiyorum. Konuyla ilgili olarak Batı literatüründe de, doğu literatüründe de, kız olarak doğmanın bir çeşit "aslı suç" sayılması bağlamında pek çok örneğe rastlayabiliriz. Kur'an-ı Kerim'de Nahl Suresi 58 ve 59. ayetlerinde bu câhilâne anlayış, şu şekilde dile getirilir:

"Aralarından birine bir kızı olduğu müjdelendiği zaman, içi gamla dolarak yüzü simsiyah kesilir. Kendisine verilen kötü müjde yüzünden halktan giz-

Hidayet TUKSAL
Eğitimci

lenmeye çalışır, onu utana utana tutsun mu, yoksa toprağa mı gömsün? Ne kötü hükmediyorlar!"

Âyetten açıkça anlaşıldığı gibi, o günkü câhil toplum yapılanmasında kız çocuk sahibi olmak baba için neredeyse halkın içine çıkamayacağı derecede bir utanç sahibi olmakla eş anlamlıdır. Bu yüzden çocuğun öldürülmesi bile, zaman zaman başvurulan çarelerden biri olmuştur.

Zuhruf Suresi'nin 16-19. ayetlerinde ise, müşrik Arapların beğenmedikleri, hor gördükleri kız çocuklarını haşâ küçümsemek maksadıyla Allah'a isnâd etmeleri yerilerek; kız çocuklarının aşağılanma sebeplerine dikkat çekilmektedir.

“Demek O, yarattıkları arasından kızları kendisine alıp da, oğulları size verdi, öyle mi? Ama, Rahmân olan Allah’a isnâd ettiği kız evlât kendilerinden birine müjdelence, içi gayzla dolarak yüzü simsiyah kesilir. Demek sūs içinde yetiştirilecek de, çekişmeyi beceremeyecek olanı Allah’a, öyle mi?”

İşte özellikle bu son cümle yani “Demek sūs içinde yetiştirilecek de, çekişmeyi beceremeyecek olanı...” cümlesi, sadece Arap toplumunda değil; otoritenin fiziksel ve maddi güce dayalı olduğu bütün toplumlarda, kız çocuğunun ve daha genel bir ifadeyle kadın cinsinin aşağılanması, başlıca sebeplerinden biri olmuştur. Feminist söylemin de kuvvetle vurguladığı gibi, hemen hemen bütün toplumlarda, üstünlük ölçülerinin erkek cinsinin özelliklerine göre belirlenmesi sebebiyle; erkek cinsi mutlak manada kadın cinsinden üstün, kadın cinsi mutlak manada erkek cinsinden aşağı sayılmıştır. Bu anlayış ve buna dayalı sosyal yapılanmalara şiddetle karşı çıkan feminist hareketler, bu anlayışın, dinlerin ve ataerkil toplum yapılarının önyargılarının bir ürünü olduğunu savunmaktadırlar. Feministlere göre, kadının kurtuluşunu sağlayacak en önemli yöntem, erkeğin kadından üstün olmadığını, aksine kadının ondan üstün olduğunu, ama bunun farkında olmadığı için, ya da erkekler tarafından binlerce yıldır pasifize edildiği için, erkeği üstün, kendisini aşağı gören bir aldatmacaya kapıldığının bilincine varmasıdır. Feministler bu iddialarına, insanın maymundan evrışerek meydana geldiği tezini savunan antropologların bilimsel araştırma ve görüşlerinden de destek bulmuşlardır.” (Hikmet Sâim; Eşitlik ve Özgürlük Savaşı, Kadın Kendini Arıyor, Venüs yay. s.28-35). Ancak toplumsal yapıların geneline baktığımızda, feministlerin fazla bir şeyi değiştiremediklerini görüyoruz.

Peki İslâm bu konuda neler getirmiştir? Şimdi buna bakalım. Şûrâ Suresi’nin 49 ve 50. ayetlerinde şöyle buyurulmaktadır: “Göklerin ve yerin hükümlanlığı Allah’ındır. Dilediğini yaratır, dilediğine kız çocuk, dilediğine erkek çocuk verir. Dilediğini kısır kılar. O bilendir, her şeye kâdirdir.”

Buradaki ifadeler, kız ya da erkek olarak doğmanın, daha baştan apriori bir üstünlük ya da eksiklik meselesi olmadığını sadece ve sadece Allah’ın takdirine bağlı bir realite olduğunu vurgulamaktadır. O halde yaratılmışlık kalitesi bakımından, cinsiyet noktasında bir ayırmadan söz edilemez. Amellerin değerlendirilmesi noktasında da, farklı bir muamele yoktur. Çünkü bir çok ayette : “Kadın veya erkek,

kim inanarak sâlih amellerde bulunursa, işte onlar cennete girerler; orada hesapsız şekilde rızıklandırılır” buyurulmaktadır.

Hepsinden önemlisi, “Allah katında en değerliniz, en çok korunanınız (takvalınız) dır (Hucurat 49/13.). Ayetiyle de, anlıyoruz ki, nihâi noktada da değer ve kalite ölçüsü, kadın-erkek kulların, kendi gayret ve kazanımlarına endekslenmiştir. Hiç bir insanın; cinsiyetinden ya da başka birtakım özelliklerinden dolayı ayrıcalığı ya da mağduriyeti yoktur.

İşte Kur’an’ın, insan olma kalitesi bakımından kadın ve erkek cinsini değerlendirmesi bu esaslar üzerine temellenmektedir. Ancak, yerleşmiş cahili önyargılar sebebiyle bu hususun, Müslüman toplumlarda yeterince anlaşılmadığını ve bu temel esaslarla çelişen anlayış ve uygulamaların çok yaygın olduğunu da vurgulamak zorundayım.

Burada, kız evlât sahibi olma konusunda, bir çok önyargısından kurtulmuş bilinçli Müslüman kesimde bile, câhili bir tercih anlayışının, bir takım mâzeretlerle sürdürüldüğünü belirtmek istiyorum. Bu yanlış tutumumuzu, Rabbimizden örnek alacağımız bir davranışla değiştirebileceğimizi umuyorum: Bilirsiniz. Âli İmrân Suresi’nde, İmran’ın hanımı, erkek zannederek karnındaki çocuğu Allah’a adar. Ancak onu doğurduğunda bir kız olduğunu görür ve “Ya Rabbi! Kız doğurdum; Erkek kız gibi değildir, ben ona Meryem adını verdim, onu da, soyunu da kovulmuş Şeytan’dan sana sığdırırım “diyerek, yine de, onu Rabbi’ne bir adak olarak takdim eder. Ayet şöyle devam meder: “Rabbi onu güzel bir kabbulle karşıladı ve onu güzel bir bitki gibi yetiştirdi...” (Âli İmrân, 3/35-37).

İşte bu kabulü örnek olarak, diyoruz ki: Dünyaya gelen bir canlının cinsiyeti ne olursa olsun, güzel bir kabbulle kabullenilmeli ve güzel bir tarzda yetiştirilmelidir. Câhili mâzeret ve bahanelerimiz de, insafla gözden geçirilerek; gerekli anlayış değişiklikleri gerçekleştirilmelidir.

Buradan kadının eş olma konumuna geçmek istiyorum. Klâsik İslâmi Hukuk Literatürümüz, bu konuda epeyce zengin bir muhteva arz etmektedir. Hepiniz bilirsiniz, taraflarda denklik meselesinden, evlenme mânileri, nikahın şartları, nikâh akdi, sorumluluklar, haklar ve ödevler ve yürümeyen evlilikler için boşanma meseleleri gibi bir çok konu, ayrıntılı bir biçimde ele alınmış ve hükümler verilmiştir. Ancak bu konuda şöyle bir saptama yapmak istiyorum: Herhangi bir fıkıh eserinde nikâhla ilgili bir bölümü şöyle bir kabaca gözden geçirdiğimizde bile

şu tarz bir izlenim ediniyoruz: Sanki hayatın ve evliliğin temel ögesi “erkek”miş gibi belirleniyor. Onun muamelede bulunduğu kadın veya kadınlar, hava gibi, su gibi, hizmetçi gibi, binek hayvanı gibi, erkeğin hayatını idâme ettirmesi için gerekli “unsurlar” mesabesinde algılanıyor ve değerlendiriliyor.

Bunu abartılı bulabilirsiniz. Ancak size bu görüşümle ilgili başka örnekleri de vermek istiyorum. İslâmî literatürün en muteber eserlerinden sayılan İhyâ ulumi'd-Dîn'de, nikâh konusunu işlediği bölümde Gazâlî şunları söylemektedir:

“Bu kısımda kocanın hanımı üzerindeki haklarını anlatacağız: Bu hususta sadre şifâ verecek söz şudur: Nikâh bir nevi kölelik ve esarettir. Kadın tamamen efendisinin emrindedir. Günah olmayan bütün emirlerine mutlak surette itaat etmelidir.” Hanımların efendisine itaat ve saygısına dair pek çok haberler vardır” diyerek, ibadetlerini yerine getiren ve kocasına itaat eden kadının cennetlik olacağı yolundaki rivayetleri anlatır. Bu rivayetlerden birinde, kadının, evinden dışarı çıkma diyerek sefere giden kocasının emrine itaat etmek için, aynı evin alt katında oturan ve ölmek üzere olan babasının ziyaretine gidemez. Hatta cenazesine de gidemez ve bu itaati neticesinde babasının günahlarının affedildiği, peygamber tarafından kendisine bildirir.

Yine kocanın hanımı üzerindeki hakları konusundaki meşhur cerahat rivayetine yer veren Gazâlî ideal kadını şöyle tasvir etmektedir. “Kadın kocasının huzurunda ve gıyâbında şerefini korumalı, her işte onun rızâsını kazanıp, gönlünü hoş etmeğe çalışmalıdır. Kocasının servetine kanaat etmeli, kendisinden evvel kocasını düşünmelidir. Kocasının akrabalarını kendi akrabaları üzerine tercih etmelidir. Kocasına karşı daima saygılı ve emrine âmâde olmalıdır” (a.g.e., s.153-154).

Bu tavsiyeleri okurken, şöyle bir soru geliyor aklımıza, acaba bu yaklaşımın temeli Kur'anî midir, yoksa örfî midir? Bu açıdan Kur'an-ı Kerim'e baktığımızda şu hususları tesbit ediyoruz:

Kur'an-ı Kerim, genel yaklaşım itibarıyla var olandan, yâni realiteden hareket etmektedir. Realitenin tasviri ve tesbitinden sonra, bir takım yöntemlerle ıslah edilmesi öngörülen konularda kimi zaman tedrici, kimi zaman da nihâî düzenlemeler yapmaktadır. Bu hususu, kadınla erkek arasındaki ilişkileri ele alan bütün ayetlerde görmemiz mümkündür. Yâni, nikâhtaki velilik müessesesinden süt emzirmeye kadar bütün hususlar, Arap toplumunun o günkü yapılanmasında realite olarak var olan hususlardır. Erkeklerin kavvamlığı meselesi de böyledir. O günkü Arap toplumunda, özellikle Mekke'de erkekler aileden devlete kadar bütün toplumsal katmanlarda hâkim ve sorumlu durumundadırlar yâni kavvamdırlar. Kadın sosyal hayatta -bazı istisnalar hariç- kendisini temsil edememekte, velisi ya da kocası tarafından temsil edilmektedir. Bu da, erkeğe karşı yine bir erkek mantığından ortaya çıkmış bir zorunluluk olarak değerlendirilebilir.

Burada bizi ilgilendiren taraf, Kur'an-ı Kerim'in bu yapıyı reddetmeyi değil ıslah etmeyi öngörmesidir. Yâni Kur'an-ı Kerim mesela erkeğin kavvamlığını hem bir realite olarak sunmakta, hem de bunu kabul etmektedir. Nafaka gibi bir takım yükümlülüklerle bu yapıyı güçlendirmektedir. Erkeğe -güzellikle geçinme veya güzellikle ayrılma- ilkesi tavsiye edilerek, kavvamlığın bir başka yönü vurgulanmaktadır. Buraya kadar anlatılan her şey aşağı yukarı bütün toplumlarda var olan, feministlere göre erkekler tarafından zorla meydana getirilmiş, daha objektif yorumlara göre de, kadın ve erkek cinsinin kendi doğalarından ve meyilli oldukları toplumsal rollerden kaynaklanan bir oluşumdur, bir gerçekliktir. Ancak

bu gerçekliğin, erkek cinsinin kadın cinsinden ilahi bir biçimle, mutlak bir şekilde üstün kılınması teziyle izahına katılmak mümkün değildir. Fakat ne yazık ki, kavvamlığı vurgulayan Nisa Suuresi, 34. ayette, kavvamlığın bir gerekçesi olarak bildirilen “Allah'ın kimini kimine üstün kılmasından ötürü” ifadesi, bir çok İslâm bilgini tarafından, yaratılış kalitesini de içeren, mutlak mânâda üstünlük ifadesi olarak yorumlanmış ve kabul edilmiştir. Burada üstün kılınma ifadesinin, Allah'a göre değil kullara göre bir niteleme ifadesi olduğu ve

kullar arasındaki genel kabulleri yansıttığı gözden kaçırılmıştır.

Kur'an-ı Kerim'de benzer şekilde, rızık bakımından üstün kılınanlardan da söz edilmektedir. Buradaki "üstün kılınma" ifadesi, yine, yeryüzü düzenindeki sosyolojik bir realitenin tasvip edilmesidir, dile getirilmesidir. Bu sebeple, Allah indinde, zenginlerin mutlak mânâda fakirlerden üstün olduğu gibi bir tez, hiç bir zaman ileri sürülmemiştir. Aksine, zühd hayatı takvaya daha uygun bir tarz olarak kabul görmüştür.

İnsan topluluklarında hâkim olan zulüm sistemlerinin dayatmalarından olan kadının aşağılığı ve değersizliği, erkeğin mutlak mânâda ondan üstün olduğu fikri, ilk Müslümanları da, daha sonraki Müslümanları da etkisi altına almış, bir önyargı olarak zihinlerinde yer etmiştir. Kur'ani düzenlemelerin evrensel hikmet teorisi ve Hz. Peygamberin mükemmel örneği bile, bu önyargıyı kırmaya yetmemiştir ve daha sahabe neslinden itibaren, sosyal statüdeki farklılaşma erkek cinsinin mutlak üstünlüğü olarak kabul edilmiştir. Hz. Aişe'nin düzeltmek zorunda kaldığı bir sürü kadın aleyhtarı rivayeti, bu tesbitin bir ispatı olarak görüyorum.

Feministler bu haksız yargının düzeltilebilmesi için, bu yargıya sebep olan toplumsal rol ve statü farklılaşmasının yok edilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Yâni kadın annelik ve ev içi sorumluluklarını

başka mekanizmalara devrederek, olanca kapasite ve enerjisiyle sosyal hayata atılacak, orada saygın bir statü elde edecek, ekonomik bağımsızlığını kazanacak ve böylece kendisini ezen bir "hiç" konumuna düşüren erkek egemenliği ve ataerkil düzenin baskılarından kurtulacaktır. Bu düzende kadın erkek beraberliği de, hiç bir kurumun yaptırımına imkân vermeyen bir serbesti içinde geniş bir cinsel özgürlük anlayışıyla, gönüllülük esasına göre gerçekleşecektir.

Biz Müslüman hanımlar olarak, feminizmin bu kurtuluş reçetesini bir yanlışlığı başka bir yanlışlıkla düzeltmek, daha da önemlisi bir zulüm biçimini, başka bir zulüm biçimine dönüştürmek olarak algılıyoruz.

Peki İslâmi çerçevede çözüm ne olmalıdır?

Bu konuda çok şey söylemek gerekiyor. ama biz de İmam Gazali gibi yapalım, diyelim ki: "Bu konuda sadre şifa verecek söz şudur: Allah'ın indinde yaratılış kalitesi açısından ve değerlendirme açısından hiç kimsenin kimseye üstünlüğü söz konusu değildir. Onun katında bu açılardan herkes eşittir. Ancak yaşadığımız dünyada, sahip olduğumuz toplumsal rol, statü ve imkânlar farklıdır. Bu konuda Kur'an, bütün ilişkilerde, her çeşit zulmün ortadan kaldırılması prensibiyle, en evrensel ilkeyi koymuştur. Müslümanlar da, bu ilkeden hareket ederek, zulmün her çeşidiyle; kendi yaptıklarıyla da, maruz kaldıklarıyla da mücadele etmek zorundadırlar.

DİNİ NİKAHIN REEL ve HUKUKİ SONUÇLARI

Av. Zeynep ŞEN

Evlernenin sözlük anlamı, aile kurmak için bir erkekle bir kadının birleşmesi olarak ifade edilir.

Nikah ise evlilik muamelesidir. Bütün toplumlarda, gerek dini temellere dayalı hukuk sistemlerinde, gerekse laik hukuk sistemlerinde evlenme akdinin sonuçları aynıdır. Bu sonuçlar; eşlerin aynı meskende oturması, cinsi hayat, ailenin nafakasının erkek tarafından karşılanması, evlilik içinde doğan çocukların nesebinin ana ve babaya bağlanması, çocukların velayetinin ana ve baba üzerinde olması, eşlerin ve çocukların birbirinin mirasçısı olması ve mehir (Bu sonuç İslâm hukukundan kaynaklanır.)

Türk Medeni Hukukunda Nikah (Evlenme): Türk Medeni Kanununda evlenme 108 ve müteakip maddelerinde düzenlenmiştir. Buna göre; araların-

da evlenme engeli bulunmayan bir kadın ve erkeğin, reşit iki şahit huzurunda ve evlendirmeye yetkili memur önünde serbestçe iradelerini açıklamalarıyla tamam olur ve memur evlenme akdinin tamamlandığını ilan eder ve taraflara bir evlenme kağıdı verir. Ayrıca Türk Medeni Kanununda evlenme kağıdı ibraz edilmeden dini merasimin yapılamayacağı da hüküm altına alınmıştır. Kanunda öngörülen merasim tamamlandıktan sonra ancak evlilik hukuki

sonuçlarını doğurur ve bu sonuçlar devletin cebri icra gücü ile desteklenir.

İslam Hukukuna Göre Evlenme: Dinî nikahın reel ve hukuki sonuçlarını tesbit edebilmek için İslâm hukukunda evlenmenin ne olduğunu, nasıl yapıldığını, şartlarını da bilmemiz gerekir.

Klasik İslam hukuk kaynakları evlenmenin şartlarını belirlerken bu şartları ikiye ayırarak incelemişlerdir. Bunlardan bir grubu nikah akdinin inikad (kurulma) şartları, diğer grubu ise nikah akdinin sıhhat şartları olarak belirlenmiştir.

Nikah Akdinin İnikad Şartları:

a) İcab ve kabulün (evlenme teklifinin ve kabulünün) her cihetten aynı unsurlar üzerinde birleşmesi ve uyuşması, (iki tarafında serbest irade beyanları)

b) İcab ve kabulün aynı yer ve zamanda olması,

c) Akdi (nikah sözleşmesini) yapanların birbirinin söylediklerini işitip anlaması,

d) İcabdan sonra ve kabulden önce icabı iptal eden bir durumun meydana gelmemesi,

e) Tarafların asâlet, vekâlet ve velâyet yollarından birisi bakımından evlenme veya evlendirme ehliyetinin haiz olması,

f) Evlenecek kadın Müslüman iken erkeğin gayri müslim olmaması,

Nikah Akdinin Sıhhat Şartları:

a) Evlenme manilerinin bulunmaması,

b) Velinin bulunması (Bu şart, üzerinde ittifak edilen bir şart değil.)

c) Şahitler veya aleniyet.

Bizim burada dikkatimizi İmam Malik'in nikahın ilânı ile ilgili bir görüşü çekmiştir. İmam Malik, ilânı nikahın sıhhat şartlarından saymış, gizlemeleri tembih edilmiş iki şahit ile yapılan nikah akdinin sahih olmadığı görüşündedir.

Bir taraftan evliliğin zinaden ayrılması, diğer taraftan da gerektiğinde karşılıklı hakların isbatını temin gibi faydalardan dolayı hemen bütün hukuk sistemleri şahit veya ilân şartı üzerinde durmuş, evliliğin gizli kalmamasını temin edecek tedbirler almıştır.

İslâm hukukunda doktrin (mezhepler) evlenmenin iki kişi arasında gizlice yapılmış olmaması şartında birleşmiştir. İctihat farkları aleniyetin vasıtaları üzerinde meydana gelmiştir.

Burada şarta bağlı evlilik olup olmayacağı hususuna da bakmakta fayda vardır. İslâm hukukuna göre şarta bağlı evlilik yapılabilir. Hanefilere göre; evlilik düzenine, evliliğin tabiatı icabı meydana getirdiği neticelerine aykırı olan şartlara

riayet caiz değildir. Mesela: "Nafaka ile mükellef olmamak veya aile hayatı yaşamamak..." şartıyla evlenmek gibi.

Riayet edilmemesini gerektiren bir hususun bulunmadığı, yerine getirilmesi şerin ruhuna uygun bulunan şartlar; "Kadının üzerine bir daha evlenmemek ve onu başka bir yere götürmemek üzere yapılan evlilikler gibi"

İslâm Hukuku'na Göre Evlenme Aktinin Niteliği :

Evlenme akdinin muamelat kısmında zikredilmesinden dolayı dini, ibadi bir akit olmadığı, medeni bir akit olduğu yönünde kuvvetli görüşler vardır. "İslâm tarihinde bazı zaman ve yerlerde evlenme akdinin camilerde yapılması, akdin Allah'ın nimetlerine şükür, karı-koca arasındaki hak ve vazifelere dair ayet ve hadisler gibi hususları muhtevi bir hutbe ile başlaması akdin sıhhatinin şartlarından olmayıp "evliliğin önemli bir medeni akit olduğuna dikkati çekmek, kudsîyetini telkin etmek" gibi tali gayelere bağlı bir sünnettir." Prof.Dr. Hayrettin Karaman bu görüştedir.

Ben bu yaklaşımı benimsemekle birlikte, akitlerin dinî ve medeni akit şeklinde mutlak ayrımın sıhhatli olmadığını, insan hayatının dinî ve din dışı alanlara bölünemeyeceğini düşünüyorum. Fakat evlenme akdinin şekli, şartları arasında dinî evlenme ve din dışı evlenme arasında pek bir farkın da olmadığını görüyorum. Evlenme akdinin medeni bir akit olarak kabul edilmesi dolayısıyla da, devletin beşeri ihtiyaçlara göre düzenleme getirebileceği bir alan olarak görülmesi İslâm'ın ilk devirlerinden itibaren devlet bir takım düzenlemeler getirmiştir. Nikah akdinin önemi ve cemiyet hayatındaki oynadığı rol dolayısıyla oldukça erken devirlerden itibaren bu akit gelişi güzel bir şekilde akdedilmemiştir. Nikahın hukuki yönünü bilen ve önüne gelen evlilikte bunun gerçekleşip gerçekleşmediğini kontrol eden bir meslek adamının önünde yapılmasına önem verilmiştir.

Bu kişi bazen bir hakim veya naibi, bazan münhasıran bu işlere bakan bir nevi noter, bazen de hakim kontrolünde bir din adamı olmuştur. İslâm'ın ilk devirlerinden itibaren, velisiz evlenmelerde, kadıların nikaha katılması İslâm hukukunun gereği sayılmıştır.

Sonraları sair kimselerin nikah akitlerini tanzim etmek de kadıların selahiyet ve vazifeleri arasında sayılmıştır. Selçuklu ve Osmanlı kaynaklarında, nikah akdinin, yetkili bir hukukçu tarafından kıyıldığına rastlanılmaktadır.

Nikah akdinde bir hukukçunun varlığına ve kontrolüne ihtiyaç duyulması, nikahın şartlarının, (dini hükümlerin ve hukuki hükümlerin içice olması dolayısıyla) varlığının kontrolünü belli bir bilgiye ihtiyaç duyulması olabilir. Osmanlı zamanında, şeriye sicillerinde kadı (hakim) tarafından kıyılan nikahların sayısız misalleri bulunmaktadır.

Nikahın din adamı tarafından kıyılması ise duyulan ihtiyacın pratik bir çözümünden ibarettir. Zamanla kadıların işlerinin çokluğu sebebiyle kadıdan alınan "izinname" ile mahalle imamlarına da nikah kıyma izni verilmiştir. Bu belgenin izinname olarak bilinmesi ve fonksiyonu, bugün halâ halk arasında resmi nikahın "izinname" olarak adlandırılmasına sebep olmuştur.

İMAM NİKAHI:

Türk toplumunda imam nikahı değişik kesimlerde değişik amaçlarla yapılmaktadır. İmam nikahı değişik toplum kesimlerinde, amaç bakımından farklılıklar göstermekle birlikte hemen hemen aynı şekilde yapılmaktadır. Bir imam veya dinî bilgisi olan hoca olarak isimlendirilen biri önünde ve yönetiminde, evlenecek kadın ve erkeğin kendileri veya vekillerinin katılımı ile ve iki şahit huzurunda tarafların iradelerini açıklamaları ve nikah duasının okunması ile tamamlanmaktadır.

İmam nikahı, tespit edebildiğimiz kadarıyla toplumun dört kesiminde rastlanmaktadır.

* Halk arasında; bilhassa kırsal kesimde yaşayan halk arasında rastlanan imam nikahı: Evliliğin evrensel sonuçlarını doğurması amacıyla imam nikahı yapılmaktadır. Bu konuda taraflarda tam bir irade birliği vardır. Düğünle ilân edilmekte,

aile birliği tesis edilmekte, ancak çocuklar okul çağına geldiğinde, eşlerden birinin ölümü ile mirasçılık gündeme geldiğinde vb. durumlar sebebiyle resmi makamlarla yüzyüze geldiğinde eksiklikleri farkedilmektedir.

* Yine toplumumuzda; bilhassa şehirlerde yaygın olan bir usul, nişan veya söz merasiminden sonra nişanlıların daha rahat konuşup gezmelerini sağlamak, aralarındaki haramlığı ortadan kaldırmak amacıyla yapılmaktadır. Bundan başka nikahın evrensel sonuçlarının hiçbir amaçlanmamakta, hatta aileler tarafından nikahın sonuçları yasaklanmaktadır.

Kadın ve erkeğin aynı meskende oturması, cinsi birlikteliği, erkeğin nafaka yükümlülüğü, mehirin ödenmesi vs. sonuçlar beklenmemektedir. Bu kesimde çoğunluklu mehir kavramı da bilinmemektedir. Hatta evliliğin doğmaması bu nikahın zımnen olumsuz şartları olarak toplum tarafından kabul edilmektedir. Taraflardan biri nişanı veya sözü bozduğunda, nikahında kendiliğinden ortadan kalktığını düşünmektedirler.

* Üniversite öğrencileri arasında yapılan imam nikahı: Bu kesim de biraz önce belirttiğimiz kesim gibi, kadın ve erkek arasında haramlık durumunu ortadan kaldırmak için nikah yapmaktadırlar ve evliliğin tabi neticelerinden çoğunu öngörmemektedirler. Nikahı çok dar bir çevreye bildirmekte, ailelerinden ve bazı kişi ve çevrelerden gizli tutmaktadırlar. Nikah alenileştirilmediği (ilan edilmediği) için tam olarak toplumsal meşruiyet kazanamamaktadır. Tarafların talak hususunda şartlara riayet etmeye çalıştıkları gözlenmektedir.

* İmam nikahına başvuran bir kesim varki toplumun belli bir kesimine hasretmek mümkün değildir. Bu kişiler, imam nikahı yaptıktan sonra resmi nikahı, sisteme bir tepkinin ifadesi olarak yapmamaktadırlar.

İmam nikahına kırsal kesimde olduğu gibi hatta çok daha bilinçli bir şekilde, nikahın evrensel ve tabi sonuçlarını hedeflemektedirler. Yani nikahı ilân etmekte, düğün ve sair vasıtalarla, aynı meskende oturmakta, cinsel beraberlik yaşamakta, erkek nafaka yükümlülüğünü yerine getirmekte, doğan çocukların tanıma yoluyla nesebi oluşturulmakta, çocukların velayetini eşler birlikte kullanmakta, mehir, talak gibi konularda İslâm hukukunun hükümlerine uymaktadırlar.

Taraflar iradi olarak nikahın hüküm ve sonuçlarını gerçekleştirmeye çalışmakta, ancak taraf

iradeleri yeterli olmadığı zaman bu nikah yasal yaptırım (müeyyideden) yoksun bulunmaktadır.

Mesela, koca eşine müstakil mesken açmadığında, nafaka yükümlüğünü yerine getirmediğinde kimse erkeği buna zorlayamamakta, kadın müracaat edecek bir mercii bulamamaktadır. Tam tersi durumda da erkek aynı duruma düşebilmektedir.

İmam nikahının resmi ispat vasıtalarının olmaması ve resmi geçerliliğe sahip olmaması sebebiyle, devlet müeyyidesinden yoksun olması sebebiyle toplumsal hayatta bazı problemlere sebep olmaktadır.

Bu problemler; toplumun bazı kesimleri ve aileler tarafından tam meşru görülmediği için, eşlerin incitilmesi, yardımsız bırakılması, doğan çocukların baba tarafından ihmal veya kasıt sonucu tanınarak nüfusa kaydedilmemeleri dolayısıyla, mirascılık, eğitim, nafaka, bakım gözetim yönünden mağduriyetine sebep olabilmekte, aynı zamanda kadın açısından da kocasını vazifelerini aksattığında zorlayabilecek bir merciye müracaat imkanından yoksun kalmakta, eşler birbirinin mirasçısı olamamakta, ölüm halinde eşler birbirine uzak akrabalarından daha uzak düşmekte, birlikte kazandıkları mallar üzerinde bile hak sahibi olamamaktadırlar.

Eşler sağlıkta ve ölüm halinde birbirinin sosyal güvencesinden (sigorta vs.) yararlanamamaktadırlar.

Bir başka önemli problem ise bilhassa gizli tutulan veya yeterince ilan edilmeyen imam nikahından

sonra eşlerin ayrılmaları kadının bir başka erkekle evlenmesi gündeme geldiğinde ortaya çıkmaktadır. Bu durumda Türk toplumunun bekarete çok önem vermesi sebebiyle kadını çok zor durumlara düşürebilmektedir. Muayeneler, tartışmalar, geçmiş hayatını didiklemesi, horlama vb. durumlar kadını perişan edebilmektedir.

Bu ülke halkının her ne kadar nüfusunun tamamına yakını Müslüman ise de, dinin az bilinmesi, yasaların dinî hükümlerle örtüşmemesi, hatta zaman zaman çatışması, yanlış örf ve adetlerin varlığı gibi sebeplerle, düğünsüz yapılan veya resmi sonuç doğurmayan imam nikahı ile yapılan evlenmeyi bir kesim yok saymaktadır.

Allah'tan hakkıyla korkan, güzel ahlaklı ve vicdanlı insanların yasal düzenlemelerle bağlanmaya ihtiyacı yoktur. ancak bir toplum içinde böyle insanların dışında da insanların olabileceği gözönünde tutularak, hukuk kurallarının yaptırım gücüyle donatılma ihtiyacı duyulmuştur. Bu bütün toplumlar da böyledir.

Yaptığımız bu incelemede İslâm hukukunun devlet müeyyidesiyle yürütüldüğü dönemlerde nikah akdinin, bazı şekillerinin alınması ile devlet müeyyidesinden yoksun imam nikahının eşit olmadığını gördük. Bu sebeplerle, resmî nikah, dinî nikah ayırımının toplumsal ve bireysel sakıncalarını kısa vadede en aza indirmek için,

- Evlilikte, öncelikle resmî nikahın yapılması, sonra imam nikahının yapılması,

- Mümkün olduğunca ailelerin bilgisi ve rızası dahilinde ve onların yardımı ile aile müessesesinin tanzimine çalışılması tavsiye edilebilir.

Aile ile ilişki, nikah için zorunlu olmasa bile, evliliğin getirdiği duygusal yoğunluk sebebiyle eşlerin etraflı ve akılcı düşünceleri zor olabilir. Bu yüzden eşlerin ailelerinin yardımı reddedilmemelidir. Bu tavsiyelerimiz kısa vadede problemleri asgariye indirmek üzere tavsiye edilmektedir.

Asıl olması gereken; insanları resmî nikah, dinî nikah farkının getirdiği problemlerle boğuşturmadan, vicdan ve inanç çelişkisine son verecek yasal ve hukuki düzenlemelerin yapılmasıdır.

İngiltere Hukuk Sistemi örneğinde ve Osmanlı Hukuk Sisteminde olduğu gibi; herkesin inancına göre yapacağı nikahın, yasal kabul edilmesi hiç de zor değildir. Bunun için Medeni Kanunda yapılacak çok basit düzenlemelerle dinî nikah kısıdırılan kişilere evlendirme yetkisi verilerek, evlenmenin şartlarının araştırılması, kayıt tutma ve nüfus siciline bildirme görevi verilerek toplumun bu problemlerine son verilebileceğini düşünüyoruz.

Türkiye Diyanet Vakfı'ndam

AZERBAIJAN'da

EGİTİM ATAĞI

Vakfımız tarafından Azerbaycan Bakü Devlet Üniversitesi bünyesinde açılan İlahiyat fakültesi'nde görev yapan öğretim üyelerinden, fakültede öğrenim gören öğrenciler ve genel olarak Azerbaycan halkının bu eğitim kurumuna bakışını almaya çalıştık. Bu konuda

*Yrd.Doç.Dr. Erdoğan Pazarbaşı,
Yrd.Doç.Dr. Adil Nazlıgöl ve
Yrd.Doç.Dr. Abdulvahap Taştan ile
yaptığımız röportajı özetleyerek
aşağıda sunuyoruz.*

Sayın Pazarbaşı bize kısaca ilahiyat fakültesinin müfredatı, öğrenci sayısı ve fakültenin genel yapısı hakkında bilgi verir misiniz?

Yrd.Doç.Dr. Erdoğan PAZARBAŞI : Memnuniyetle, müsaade ederseniz önce kısaca kendimden bahsetmek istiyorum. Ben 1995-1996 öğretim yılında Erciyes Üniversitesi ve Bakü Devlet Üniversitesi arasındaki işbirliği çerçevesinde bir yıllığına görevlendirilmiş bulunmaktayım. Burada tefsir, tefsir usulü, dinler tarihi derslerini yürütmekteyim. Fakültemizde öğretim süresi 5 yıldır ve şu anda 4. senesinde bulunmaktayız. 1. sınıflar Türkiye'de öğretim görmekte; bunlar Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi hazırlık sınıfına tekdüzelmektedir. Öğrenciler birinci sınıfta, Türkiye Türk-

Yrd.Doç.Dr.
Erdoğan
PAZARBAŞI

çesini okuma-anlama, Kur'an-ı Kerim ve Arapça derslerini görmekteyiz. 2. sınıftan itibaren öğrenimlerini Bakü Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde sürdürmektedirler. Şu an fakültemizde 210 öğrenci vardır. Fakültemizde idareci olarak 1 dekan, 2 dekan yardımcısı bulunmaktadır. Anlaşmalara göre dekan yardımcılarının biri Türkiye'den diğeri Azerbaycanlı öğretim üyesinden oluşmaktadır. Fakülte, Türkiye Diyanet Vakfı ve Bakü Devlet Üniversitesi arasındaki mutabakatla öğretime başlamış ve eğitim-öğretim Türkiye Diyanet Vakfı'nın maddi ve manevi katkılarıyla yürümektedir.

Bakü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 1992-1993 öğretim yılında faaliyete geçmiştir. Kurucuları Sayın Tayyar Altıkulaç, Erciyes Üniversitesinden Prof.Dr. Kemal Atik'tir. Fakültede uygulanan eğitim sistemi Türkiye'de ilahiyat fakültelerinde uygulanan müfredatın aynısıdır. Okulda verilen derslerden dinî ilimleri Türkiye'den giden öğretim üyeleri, Arapça, Farsça ve Azerbaycan tarihi ve coğrafyasıyla ilgili dersleri de Azerbaycanlı öğretim üyeleri vermektedirler. Fakültede iki anabilim dalı bulunmaktadır. Bunlardan Diller kafedrası diye anılan dala Azerbaycanlı öğretim üyeleri, İslami ilimler kafedrası diye anılan dala da Türkiye'den giden öğretim üyeleri bakmaktadır.

Efendim şuan fakültede 210 öğrencinin eğitim gördüğünü ifade ettiniz. Fakülteye aldığınız öğrencilerin seçimini nasıl yaptığınız konusunda bilgi ver misiniz?

İlk açıldığı yıl fakültenin yeni olması hasebiyle teşekkül ettirilen bir komisyon tarafından imtihan edilecek alınmıştır. Daha sonraki yıllarda Azerbaycan Devleti'nin yapmış olduğu üniversiteye giriş imtihanında ilahiyat fakültesini tercih eden ve yeterli puanı alan öğrenciler kaydolmuştur. Bu uygulama halen devam etmektedir.

Peki İlahiyat fakültesine ilgi beklediğiniz düzeyde oluyor mu?

Bildiğiniz üzere Bakü İlahiyat Fakültesi'nde Türkiye'deki tedris planı içerisindeki mânada ilahiyat fakültesi, ilk ilahiyat fakültesi olma özelliğini taşımaktadır. Dolayısıyla fakültemiz yürütmüş olduğu programlar, öğrencilerine vermiş olduğu eğitim-öğretim açısından ve bu konudaki hassasiyeti ve dikkati bakımından gerçekten Azerbaycan'da takdire şayan bir konumda

dır. Azeri kardeşlerimiz fakülteye her geçen gün artan bir ilgi göstermekte ve desteklerini sürdürmektedirler. Her şeyden önce çocuklarını fakültemize göndermekle bu ilgiyi göstermektedirler. Bizler de bu ilgi ve güvene layık olmak, Türkiye'yi ve Türkiye Diyanet Vakfı'nı en iyi şekilde temsil etmek arzusuyla bizlere teslim edilen bu çocukları, en iyi şekilde, gerçek manada kur'an ve sünnet çizgisinden hareketle İslami bilgilerle donatmaya çalışmaktayız.

Bu vesileyle fakültenin kurulmasında ve bugüne gelmesinde emeği geçenlere, gösterdikleri üstün gayretlerden dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

Sayın Adil Nazlıgül siz de aynı fakültede görev yapıyorsunuz. Sizin de bu konudaki düşüncelerinizi alabilir miyiz?

Yrd.Doç.Dr. Adil Nazlıgül: Efendim ben Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesiyim. 1995-1996 öğretim yılında Bakü Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde görevlendirildim. Fakültede birinci dönem tamamladık. Şu an ikinci dönemde de yine eğitim vereceğiz. Arkadaşımın da biraz önce belirttiği gibi Bakü Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Azerbaycan'da, hatta Türk cumhuriyetlerinde ilk olma özelliğini taşıyor. İlk defa Türkiye tipinde İslami bir eğitim veren, Azerbaycanlı kardeşlerimizin tabiriyle ziyalı İslam Şinâslar yetiren, yani aydın din adamları, yahutta, aydın Müslüman düşünürler yetiştiren ilk fakülte olma özelliğini taşıyor. Orada öğretim üyesi olarak bulunan bizler ve bizden ziyade talebelerimiz ilk olmanın heyecanını gönülden ve yürekten duyuyorlar ve eğitim işine büyük bir gayret ve iştiaqla, şevkle sarılıyorlar. Bizler öğretim üyesi olarak 5 aylık tecrübeden ve yaptığımız imtihan neticesinde öğrencilerin Azerbaycan'da dinî eğitimi ilk defa almanın verdiği heyecanla derslerinde çok başarılı olduklarını tesbit ettik. Hem bizim, hem de onların gayretli çalışmaları neticesinde şu an %90 oranında bir başarıya ulaşmış durumdayız.

Fakültede uygulanan müfredat Türkiye'de uygulanan müfredatla aynı olması hasebiyle, ders olarak okutulan kitaplar da Türkiye'de okutulan kitapların aynısıdır ve eğitim dili de Türkiye Türkçesidir. Eğitim dilinin Türkiye Türkçesi olması ilk zamanlar bizi endişeye düşürmüştü. Acaba öğrencilerle anlaşabilecekmiz. Dersleri anlatma konusunda zorluklarla karşılaşabilir miyiz düşüncesi hâkimdi. Ancak gördük ki öğrenciler Türkçeyi anlamama problemini aşmışlar, Türkçeyi gayet rahat bir şekilde konuşup anlayabilmekte, kaynak kitapları yine aynı rahatlıkla okuyabilmekte ve anlayabilmektedirler. Bu durum karşısında bizler de kendile-

Yrd.Doç.Dr. Adil Nazlıgül

rine okuttuğumuz ders kitaplarının dışında kaynak kitaplar tavsiye ettik ve mecburî tuttuk.

Meselâ ben fakültede hadis, hadis usulü, İslâm ahlâkı ve dinî hitabet derslerini yürütüyorum. Bu derslerdeki öğrencilerin başarısı ve gayretleri beni çok memnun etmektedir. Türkiye'deki müfredatta olduğu gibi, mesela biz orada Buhari'yi, Buhari'nin Sahihinden okutuyoruz. Bunun yanında hadis dersinden ezberler veriyoruz. Hadis usulü dersi yine Türkçe ve Arapça kaynaklardan tedris ediliyor. Tabiatıyla İlahiyat Fakültesini ve Türkiye Diyanet Vakfı'nın yapmış olduğu hizmeti tek cümleyle özetlersek; verimli toprağa atılmış bir tohumu benzetmenin yanlış olmayacağına inanıyorum. Toprak daha önce vardı ve verimliydi. Ancak tohum atılmamıştı ve bu atılmamış tohumun yerinde, yani insanların gönlündeki din duygusunun yerinde bazı yanlış bilgiler ve hurafeler bitmekteydi. Türkiye Diyanet Vakfı bu verimli fakat boş toprağa, doğru bilgileri yeşertecek tohumu atmak amacıyla bu ilahiyat fakültesini açmıştır. Bunu desteklemek için de aynı fakültenin bünyesinde bir de ilahiyat temayüllü bir Türk lisesi vücuda getirmiştir. Biz de Türkiye Diyanet Vakfı'nın attığı bu tohumların yeşermesi ve solmaması için elimizden geleni yapıyoruz.

Bunun dışında Türkiye Diyanet Vakfı'nın Azerbaycan eğitim sisteminde bağlı olan liselerde ilahiyat temayüllü sınıflar açması ve Türkiye'den meslek dersi öğretmenleri göndermesi, bu kardeş ülkede İslam Dini'nin doğru bir şekilde anlaşılmasına büyük ölçüde katkı sağlamıştır.

Tabii siz de biliyorsunuz, Türkiye Diyanet Vakfı'nın Azerbaycan'da sunduğu hizmetleri bunlarla sınırlamak mümkün değildir. Kitap yardımıyla, kültürel faaliyetlere, sosyal faaliyetlerden ilmi faaliyetlere varıncaya kadar her alanda Türkiye Diyanet Vakfı'nın izlerini bulmak mümkündür Azerbaycan'da.

Halkın İslâm Dinî'ni yaşaması ve Türkiye Diyanet Vakfı'na bakışı nasıldır?

Malesef İslâmiyet Azerbaycan'da sadece mezarlıklara hasredilmiş ve cenaze törenlerinden ibaret kalmış. İslâm Dinî'ne bir çok hurafe sokulmuş ve bunlar

dinin gereği olarak telakki edilmiş. Tabii bunları 70 yıllık bir komünizm baskısından sonra biraz normal görmek lazım. Türkiye Diyanet Vakfı'nın ve bizim içinde bulunduğumuz müessesenin yapmış olduğu vazife; Dinin sadece mezarlıklara ve cenaze törenlerine atfedilemeyeceğinin öğretilmesi, dinin bir hayat olduğunu, insanların hayatında etkili bir yere sahip olduğunu anlatmak ve dinin varlığının hikmetlerini ve lüzumunu insanlara anlatmak. Bu bakımdan dinin insanlar tarafından doğru bir şekilde algılanmasını temin etmek açısından Türkiye Diyanet Vakfı'nın hizmeti ilk olmaktadır.

Bizler öğretim üyesi olarak derslerimizin dışında, vatandaşlar için haftada bir gün konferanslar düzenliyoruz. Ayrıca dinî gün ve dinî geceler münasebetiyle de konferanslar düzenliyoruz. Bu konferanslara olan ilgi, gösterilen alâka sebebiyle vatandaşın büyük bir teveccühü ve arzusu olduğunu müşahade ettik. Bu teveccüh ve teşvik neticesinde fakültemizde öğleden sonraları Kur'an dersleri vermek amacıyla Kur'an kursu açtık. Ayrıca yaz tatillerinde hem öğrencilerimizden istifade etmek, hem de öğrencilerin almış olduğu bilgileri tatbikî olarak kendi vatandaşlarına verebilmelerini temin amacıyla fakültemiz ve Türkiye Diyanet Vakfı'nın organizesiyle Kur'an kursları açtık. Buradan mezun olan vatandaşlara Türkiye Diyanet Vakfı'nın bir hediyesi olarak Kur'an-ı Kerim ve Kur'an okuma belgeleri veriliyor. Yani kısaca pek de canlı sayılamayacak dinî hayatı bu gayretlerle canlandırmaya ve İslâmî insanların hayatında daha önemli bir hale getirmeye gayret ediyoruz. Şu anda iki öğrencimizi hafız olarak yetiştirme çabamız var. Bu öğrenciler de Azerbaycan'da hafızlık yapan ilk talebelerdir.

Biz Azerbaycan'lı kardeşlerimiz için, dinî alanda, sosyal alanda, kültürel alanda, kısaca her alanda elimizden gelen yardımı yaparak bir vefa borcunu ödemenin mutluluğunu yaşıyoruz.

Sayın Taştan, siz bu hizmet kervanına ilk defa katılıyorsunuz. Bu mukaddes göreve başlarken hangi duygular içinde olduğunuzu anlatır mısınız?

Yrd.Doç.Dr. Abdolvahap Taştan: Bakü Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde din sosyolojisi dersleri vermek üzere davet edildim. Tabii bu daveti

alınca, aynı candan, aynı kandan, aynı dinden olan kardeşlerimize benim de bir hizmetim olacağı duygusuyla heyecanlandım ve çok mutlu oldum. Oradaki kardeşlerimize bir vefa borcunu ödemenin şimdiden mutluluğunu yaşıyorum.

Efendim Azerbaycan'da Türkiye'yi ve Türkiye Diyanet Vakfı'nı en iyi şekilde temsil ettiğiniz için ve verdiğiniz bilgiler için teşekkür ediyorum.

Yrd.Doç.Dr. Abdolvahap Taştan

Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı'ndan

KURBAN KAMPANYASI

Bilindiği gibi kurban; Yüce Allah'a yaklaşmak ve O'nun rahmetine ve mağfiretine ulaşmak için belirtilen özelliklere sahip büyük veya küçükbaş hayvanları belli usûllerle kesme işidir. Hemen hemen bütün semavî dinlerde kurban kesmek, insanı Allah'a yaklaştıran ve ulaştıran bir ibadet sayılmıştır.

Kurban kesmek dinî açıdan olduğu kadar, içtimâî ve iktisadî bakımdan da büyük önem arz etmektedir. Kesilen kurbanın etlerinin bir kısmının fakir ve yardıma muhtaçlara dağıtılması, toplumda sosyal dengenin oluşmasında büyük bir rol oynarken, insanda paylaşma duygusunu da geliştirmektedir.

Tüm İslâm ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de her yıl binlerce kurban kesilmekte ve bu kutsal görevi ifa etmenin mutluluğu yaşanmaktadır. Zamanları ve kurban kesecek yeri olmayan ya da keseceği kurbanın tamamını ihtiyaç sahiplerine ulaştırmak isteyen vatandaşlarımız için Diyanet İşleri Başkanlığı denetiminde Vakfımız aracılığıyla 1993 yılından buyana yurtiçinde ve yurtdışında vatandaşlarımızdan kurbanlarını vekalet yoluyla kestirmek isteyenlere yardımcı olmak amacıyla "Kurban Kampanyası" düzenlenmektedir. Bu kampanyaya 1993, 1994 ve 1995 yıllarında vatandaşlarımız tarafından yoğun bir ilgi gösterilmiştir.

Kampanya neticesinde, yurtiçinde kesilen kurbanların etleri, Kur'an kursu ve öğrenci yurtlarında ki öğrencilere, fakir ve yardıma muhtaç vatandaşlarımıza, Kurbanların bir kısmı da Nahçıvan, Moğolistan, Karabağ gibi yerlerde kesilecek kurban etleri ihtiyaç sahiplerine dağıtılmıştır. Kurban kampanyasından elde edilen gelirler de; mahallerinde kurban kestirilmesi mümkün olmayan, çok zor şartlar altında yaşam mücadelesi veren mazlum müslüman soydaş ve dindaşlarımızın yaşadığı, Bosna-Hersek gibi yerlere gönderilmiştir. Burada yaşayan bölgenin mazlum insanları bu uygulamadan duydukları memnuniyeti zaman zaman çeşitli vesilelerle dile getirmişlerdir.

Kurbanlarını vekalet yoluyla kestirmek isteyen

vatandaşlarımız kurban bedeli olan (Satınalma, nakliye, kesim ve diğer masraflar dahil) 9.000.000. TL. yi 19 Nisan 1996 Cuma günü mesai bitimine kadar il ve ilçe müftülüklerimize veya Türkiye Vakıflar Bankası Meşrutiyet Şubesi-ANKARA 2017360 nolu hesaba yatırmaları gerekmektedir.

Yurtdışından kampanyaya katılmak isteyen vatandaşlarımız da 22 Nisan 1996 Pazartesi günü mesai bitimine kadar Din Hizmetleri Müşavirlik ve Ateşeliklerine kurban bedeli olan 200 DM. veya karşılığı döviz yatırmaları gerekmektedir.

DUYURU

(VEKÂLET YOLUYLA KURBAN KESİM KAMPANYASI)

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından
Türkiye Diyanet Vakfı aracılığı ile
vekâlet yolu ile kurban kesim kampanyası
başlatılmıştır.

Kurbanlarını vekâlet yoluyla kestirmek isteyen
vatandaşlarımızın kurban bedelini,
19 Nisan 1996 Cuma günü mesai bitimine kadar
il ve ilçe müftülüklerimize veya
T.Vakıflar Bankası Meşrutiyet Şubesi - ANKARA
2017360 nolu hesaba yatırmaları gerekmektedir.

Bir Kurbanın Bedeli, (Satınalma, nakliye, kesim ve
diğer masraflar dahil) 9.000.000.-TL. olarak belirlenmiştir.

Daha geniş bilgi için;
il ve ilçe müftülüklerine veya aşağıdaki numaralara
başvurulabilir.

Not: Kurban etleri veya bedelleri fakir ve muhtaç
vatandaşlarımıza, Türk Cumhuriyetlerine ve
Türk Topuluklarına ulaştırılacaktır.

Tel : 417 12 35

Hayırsever vatandaşlarımıza duyurulur.

makale

BİR İDEAL ÖRNEĞİ

Mehmet KERVANCI

Her iş aslında insana dayanır. Bizim inancımıza göre insan şerefli, yüce bir mahluktur. Diğer varlıklar ya direkt veya dolaylı olarak onun hizmetine sunulmuştur. Nitekim Cenâb-ı Hak, “Göklerde ne var, yerde ne varsa hepsini sizin buyruğunuz altına vermiştir. Doğrusu bunlarda düşünen kimseler için dersler vardır.” (Casiye 45/13) buyurarak bunu açıkca ifade etmiştir. Onun için toplum hayatında insanı birinci derecede dikkate almak lazımdır. Toplumdaki eksikliklerin giderilmesi, sevgi ve hoşgörünün sağlanması insan sayesinde. Tabii bu insan iyi yetişmiş, değerleri olan insandır. İyi yetişmeyen insan aynı zamanda anarşi ve huzursuzluğun da kaynağıdır. İyi insan yetiştirmenin yolu da, insanın kendine örnek alacağı bir modelle mümkündür.

İslâm Dini, insanın ahlâkını güzelleştirmek için, onu eğitmeye büyük önem verir. Sağlam bir karakter oluşturmak için, önce insanın doğru bir inanç sistemine sahip olmasını ister. İnanç sistemine uygun bir yaşantı gerçekleştirebilmesi için de, insanın iradesini güçlendirmeyi hedefler. Bunu da ibadetlerle gerçekleştirmeyi tavsiye eder. Ayrıca insanın ahlâkî gelişimini sağlayabilmesi için, ona takip edeceği bir ideal örneği sunar. Bu örnek Hz. Peygamber'dir. Böyle bir ideal insanı örnek almayan bir eğitimin başarılı olması zordur. Peygamberimizin örnek olduğu hususu ayet-i kerimede şöyle ifade edilir: “Allah'ın elçisinde sizin için üstün bir örnek vardır.” (Ahzab, 21) Peygamberimizi örnek almak, aynı zamanda Müslüman için dini bir görevdir de. Hz. Peygamberi örnek alan insanlar, O'nun şahsında somut bir model bulurlar.

O, şahsiyeti, ahlâkı, dürüstlüğü, doğruluğu ve güvenilirliğiyle daha Peygamberlik görevi verilmeden önce de halkına örnek olmuş, bundan dolayı “**Muhammed-ül Emin**” lakâbını almıştı.

O, Peygamberliğinde de her zaman örnek oldu, dinin va'z ettiği bütün hükümleri şahsında yaşadı. Hiç bir zaman kendini hukukun ve kural-ların üstünde tutmadı. İnsanın kâmil mânâda nasıl yaşaması gerektiğini, kendisi yaşayarak, yani örnek olarak öğretti.

O'nu örnek alan insanlar, O'nun gibi yaşama gayretleri sayesinde dünyada saadete ererler, ahirette de mutluluğa kavuşurlar.

O'nu örnek alan Farâbiler, Ahmet Yesevîler, Alparslanlar, Harzemşahlar, Yunuslar, Edibâliler, Osman Gaziler, Akşemsettinler, Fatihler, Geylaniler, Yavuzlar, Kanûnîler, Abdulhamidler tarihe damgalarını vurdular ve çağlarını aşan insanlar oldular.

O'nu örnek alan ecdadımız asırlarca her din-den ve her milletten insanı birarada yaşatmanın sırrına erdi.

O'nun aşkı milletimize İstanbul'un kapılarını açtırdı. Viyana kapılarına kadar giden orduların düşmanın bağından aldığı üzümün parasını, bağa asacak kadar üstün ahlâk seciyesine ulaşmasını sağladı.

Ve gün oldu, Peygamberimizle olan bağımız gevşemeye başladı. Bunun sonucunda da Dünyaya nizam veren bir devlette gerileme ve çöküş başladı. Bu çöküşü durdurma gayreti içinde olan devrin idâelleri tedaviyi, yanlış yerlerde aramaya başladılar ve Batıyı kendilerine her haliyle örnek almayı denediler. Bu bağlamda, dinleri toptan reddeden pozitivizme bağlandılar. Her yönüyle Batı'ya yöneldiğimiz için toplumumuzda her alanda önce taklitçilik başgösterdi. Ardından toplumumuzu ayakta tutan değerler sarsılmaya yüz tuttu.

Halbuki reçete belli idi. Ortaçağ karanlığını aydınlatan ışığa yönelmek... M.711 senesinde İspanya'yı fetheden bir avuç Müslüman; tutuşturdukları ilim ve irfan meş'alesiyle, bir kaç papaz dışında hemen hiç kimsenin okuma yazma bil-

mediği bu ülke üzerinde insaf sahibi herkesin gıptayla baktığı parlak bir medeniyet kurmaya muvaffak olmuşlardı. Bir avuç insanın kurduğu Endülüs medeniyeti; bizim sonraları taklit etmeye çalıştığımız Batı'nın "Karanlık Çağ"ını dağıtan ilk ışıkların kaynağı olmuş, Rönesansın kapısını açmıştı.

O ışık ki insanların en sefil yaşadığı bir çağda Mekke'de doğmuş ve insan aklına durgunluk verecek kadar kısa bir sürede tüm dünyayı aydınlatmıştır.

Sigara gibi bir alışkanlıktan bile bir kimseyi vazgeçirmek çok büyük bir gayret ister. Halbuki Peygamberimiz yirmi yıl gibi çok kısa bir zamanda, bedevi Arapların adeta kanlarına işleyen o kadar kötü alışkanlıklarının yanında, daha da önemlisi onların kötülükle yoğrulmuş örf ve adetlerini değiştirmiş; ama bununla da kalmayıp onların yerine fazilet ve ahlâktan oluşan yüce bir anlayışı yerleştirmiştir.

Milyonlarca insan o ışığın ardından gitmiş, her uğraştan ve her meslekten insan O'nun hayatında kendisi için mükemmel örnekler bulmuştur. Şu bir gerçek ki; Peygamberimizin hayatını inceleyen hiç kimse hem onun manevî kişiliği ve hem de insanlığa önderlik açısından olağanüstü şahsiyetinden etkilenmekten kendini alamaz.

Bu günde, yine insanlık o nura, O ışığa şiddetle ihtiyaç duymaktadır. Bu gün uzaya hükmetmeye çalışan insanlık görmüştür ki, O'nun ışığı olmadan ilim, fen kör ve topal kalmaktadır ve teknolojinin oluşturduğu maddî hayat insanın mutlu olmasına cemiyetin huzur bulmasına yetmemektedir. O sebeptendir ki O'nun gönüllerimizi aydınlatması bir vecibedir.

Bundan dolayı insanımız her vesileyle O'nu hatırlamaya ve mesajını bütün insanlığa ulaştırmaya gayret etmiş O'nu genç nesillere anlatmanın çarelerini aramıştır. Bu sebeple O'nun dünyayı teşrifleri olan Mevlid; asırlardır milletimiz tarafından "Mevlid Kandili" olarak kutlanmıştır.

Önceleri ferdî planda kutlanmaya çalışılan mevlid; organize olarak ilk defa Fâtîmî'ler tarafından X. yüzyıl sonlarında Kahire'de kutlanmıştır. XI. yüzyılda da Bağdat yakınlarındaki Ukberâ kasabası halkı Mevlid kandilini kutla-

maya başlamışlar ve şenlikler bilahare Bağdat'da yayılmıştır.

Mevlid merasimlerini sistematik bir şekilde düzenleyen Selçukluların Erbil Atabegi, yani fiilen Erbil hükümdarı olan Abû Saîd Muzafferüddin Gökbörü (1154-1232)'dür. Gökbörü Mevlid kandilini bir ilim, sanat, kültür faaliyetine mesnet teşkil etmiş ve iki ay süren kandil kutlamaları bir medeniyet hamlesine dönüştürülmüştür. Gökbörü'nün düzenlediği bu tören ve şenlikler, bütün İslam dünyasında geniş ve derin akisler bırakmış, Mısır'dan başlayarak Kuzey Afrika boyunca bütün Akdeniz İslam ülkelerine, Mekke'ye, Hindistan ve Türkistan'a doğru yayılmıştır. O devirde bu muhteşem kutlamalar bütün İslâm dünyasını birleştiren bir kültür ve sosyal birlik hadisesi olmuştur.

Türkçe'de yazılan ilk mevlid ise, bilindiği gibi, Yıldırım Bayezid Han'ın divân imamı ve Bursa Ulu Camii İmamı olan Süleyman Çelebi'nin 1409'da kaleme aldığı Vesiletü'n Necat (Kurtuluş Vesilesi) adlı eseridir. Yüz yıllardır mevlid adıyla her vesileyle, makamla okunan bu eser Müslüman Türkün gönüllerine hükmetmektedir.

Günümüzde de Türkiye Diyanet Vakfı "**Mevlid kandili**" kutlamalarına "**Kutlu Doğum Haftası**" adıyla yeni bir boyut kazandırmıştır.

Mevlid-i Nebî'yi klasik kutlama anlayışının dışına çıkarmak, geniş halk kitleleri ve aydın kesime Peygamberimizin kişiliğini tanıtmak ve mesajlarını ulaştırmak. Muzafferüddin Gökbörü'nün dirayet ve liyakatinin, Süleyman Çelebi'nin gürül gürül akan Peygamber aşkının parlak mirasını diriltmek, bir medeniyet hamlesinin temel taşlarından biri yapmak amacıyla kutlanan bu hafta; Yeni şekliyle ilk defa 1989 yılında Ankara'da kutlanmış, zaman içerisinde Türkiye'nin tamamına yayılmıştır. Bu yıl ise uluslararası bir düzeyde "**Kutlu Doğum Haftası**" 20-26 Nisan tarihleri arasında kutlanacaktır.

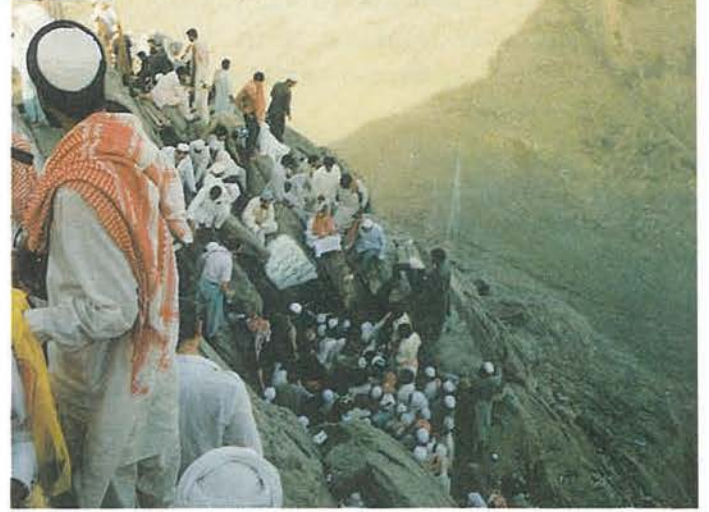
Türkiye Diyanet Vakfı'nın öncülüğünü yaptığı "**Kutlu Doğum Haftası**"nın Selçuklular zamanında olduğu gibi, bugün de Türk ve İslâm dünyasını birleştiren bir kültür köprüsü olması ve sosyal birliği güçlendirme yolundaki seyri, "**Kutlu Doğum Haftası**"nı yakından izleyen herkesi heyecanlandırmaktadır.

Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı **HAC HAZIRLIKLARINI** Tamamladı

Hac ibadeti İslam'ın 5 temel esasin-
dan biridir. Saadet asrından bu yana her
ülkeden, her kıt'adan müslümanlar yol ve
seyahat zorluklarına aldırmadan Hac ibade-
tine ve bu ibadetin ifasına gerekli öne-
mi vermişlerdir.

Hac ibadetinin eksiksiz yerine getiril-
mesi Diyanet İşleri Başkanlığı'nın sorum-
luluğundadır. Gerek Hac ibadetinin usulü-
ne uygun olarak yerine getirilmesi ve ge-
rekse hacıların can ve mal güvenliği, uz-
man ve organize bir rehberliğe ihtiyaç
göstermektedir. Onbinlerce hacının hava-
yoluyla Suudi Arabistan'a intikallerinin
sağlanması, burada barınma yerlerinin
vaktinde kiralananak hacıların ikametne

hazır hale getirilmesi, zorunlu ihtiyaç maddelerinin temin edi-
lerek hacı adaylarına dağıtılması, Hac mahallindeki ziyaret
yerleri arasında gidiş-geliş imkanlarının sağlanması, hastaha-
ne ve kayıp bürolarının tesisi ve daha pek çok hizmetin ifası,
ciddi bir kuruluşun mevcudiyetini zorunlu kılmaktadır. İşte bu
hizmetler, bir yönetmelikle, Başkanlıkla müştereken yürütül-
mek üzere yine Türkiye Diyanet Vakfı'na tevdi edilmiştir. Tür-
kiye Diyanet Vakfı her konuda olduğu gibi, bu hizmeti de yū-
rütürken toplumumuzun sevinç ve mutluluğunu esas almak-
ta, gerektiğinde maddî destek sağlamaktadır.

Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı bu yıl da
hacca gitmek isteyen vatandaşlar için tüm hazırlıklarını ta-

mamladı. İlk hac kafilesi 1 Nisan
1996 Pazartesi günü Türkiye'den
hareket edecek. Hacı adaylarının çı-
kışı 21 Nisan 1996'da tamamlana-
cak ve hac vazifesini ifa eden va-
tandaşlarımız 2-21 Mayıs 1996 ta-
rihleri arasında Türkiye'ye dönecek-
ler.

Bu Hac sezonunda hacı adayla-
rının mağdur olmalarını önlemek
amacıyla Başkanlığımız ve Vakfımız-
dan toplam 2.312 personel görev-
lendirildi. 179 kafileden oluşan ha-
cı adayları için, her kafilede bir kafi-
le başkanı ve 4 din görevlisi bulu-
nuyor. 220 kişi olan bu kafilelerde

55 kişiye bir din görevlisi düşüyor. Hacı adaylarının dinî meseleleriyle yakından ilgilenecek olan din görevlileri, hacı adaylarının karşılaşılabilecekleri diğer sorunların çözülmesini de sağlayacaklardır.

Hacı adaylarına 29 kişilik Cidde karşılama ve ağırlama ekibi, 24 kişilik prototol ekibi, 22 kişilik Mekke pasaport ve otobüs ekibi, 14 kişilik Medine pasaport ekibi hizmet verecek. Mekke'de 111, Medine'de de 30 kişi olmak üzere toplam 141 kişilik bir kayıp ve cenaze ekibi oluşturuldu. 12 kişiden oluşan denetim ekibi de özellikle (A) Grubu Seyahat Acentaları ile hacca giden vatandaşların kaldıkları yerleri denetleyecek. Ayrıca 5 kişilik bir fetva heyeti de, hacı adaylarının dinî sorularını cevaplamak üzere hazır bulunacak. Bunların yanı sıra , 399 kişiden oluşan bir sağlık ekibi de hacı adaylarına Mekke ve Medine'de kurulan hastahane ve sağlık ocaklarında yardımcı olacaktır.

Hacı adayları, bu yıl da, Ankara Esenboğa, İstanbul Atatürk, İzmir Adnan Menderes, Antalya, Diyarbakır, Adana, Gaziantep, Erzurum, Van ve Trabzon Havalimanlarından Suudi Arabistan'a gidecekler.

Ankara'dan 35, Adana'dan 16, Antalya ve Diyarbakır'dan 10, Erzurum'dan 7, Gaziantep'ten 8, İstanbul'dan 36, Trabzon'dan 12 ve İzmir'den 18 uçak, hacı adaylarını mukaddes topraklara taşıyacak.

Hacılarımıza verilen servis hizmetinden bir görünüm.

Hacı adayları 8 Mart 1996 Cumartesi gününden itibaren müftülüklerde eğitim seminerine alındılar. Seminerde hacı adaylarına, yola çıkıştan hac görevini ifa edene kadar yapılacak işlemler hakkında bilgi verildi.

Hac'da meydana gelen hırsızlıklara karşı bu sene Vakfımız tarafından yeni bir uygulama başlatıldı. Bu sebeple Vakfımız tarafından ülkemizde Riyal hesabı açıldı. Hacı adayları yanlarında götürcekleri paraları bu hesaba yatırabilecek ve Suudi Arabistan'da oluşturulan muhasebe bürosundan istedikleri miktarı çekebileceklerdir.

Hacı adaylarımızın hac ibadetlerini noksansız bir şekilde ifa etmesini temenni eder, şimdiden haclarının Allah katında makbul olmasını niyaz ederiz.

*Hacılarımız
Şeytan
Taşlamaya
giderken.*

İzmir Karşıyaka'da eczacılık yapan Ahmet Cevdet Tatlıoğlu isimli vatandaşımız, tüm vatandaşlarımıza örnek olabilecek düzeyde bir davranış sergiledi ve kendi gayretleriyle Kırım'da zor şartlarda yaşayan kardeşlerimize yardım amacıyla bir ilaç kampanyası başlattı. Biz de kendisiyle bu kampanya hakkında görüştük.

Sayın Ahmet Bey öncelikle sizi tanıyabilir miyiz?

Efendim 1954 yılında Soma'da doğdum ve Astsubay bir babanın oğluyum. Babamın görevi nedeniyle Türkiye'nin çeşitli yerlerinde bulundum. 35 senedir İzmir Karşıyaka'da ikamet ediyorum ve 15 senedir serbest eczacılık yapıyorum. Bu alanda son senelerde başarılarım

var. 1995 yılında meslek grupları içerisinde İzmir'de vergi re-kortmenleri arasında ilk üçe girdim.

Ahmet Bey biz sizin isminizi, şu an zor şartlar altında yaşayan Kırım'lı kardeşlerimiz için başlattığınız ilaç kampanyasıyla duyduk. Bu kampanya hakkında biraz bilgi verir misiniz?

Efendim ben Türk cumhuriyetlerinde yaşayan kardeşlerimiz için neler yapabilirim diye bir düşünce içerisindeydim. İnsanı yalnızca para kazanmak tatmin etmiyor. Çünkü insanın sürekli kendine yontması veya günlük yaşaması bana ters geliyor. Herşeyden mahrum yaşayan kardeşlerimize insanlık adına birşeyler yapmanın insanlık görevi olduğuna ve insanların toplumda milleti için yaptığı işlerle anılması gerektiğini düşünüyorum.

Bu cümleden olarak, Kırım'la ilgili olayları devamlı takip ediyordum. Aynı duyarlılığı diğer Türk cumhuriyetleri için de gösteriyorum. Bir iftar yemeğinde İzmir'de bulunan Kırım Türkleri Derneği'nin Genel Sekreteri Zerrin Kurtuluş isminde bir hanımla tanıştım. Zerrin hanım bana Kırım'da yaşayan insanların mağduriyetini, insanların çektiği çileleri, zulmü ve halen de devam eden parçalanmış aileleri, bulunamayan çocukları, çocuklarını arayan anne-babaları, ilaç bulunamaması sebebiyle küçük yaşta hayata veda eden insanları anlattı. Bu devirde doktorların hâla ilaçlarını ot-ları kaynatarak temin ettiklerini anlattı. Bunları öğrenince Kırım için birşey yapmazsam kendimde manevi bir eksiklik hissedeceğimi, hatta kendimi bu insanlara karşı suçlu hissedeceğimi ve kendime olan saygımı yitireceğimi anladım. Mutlaka birşeyler yapmam gerektiği hissi doğdu bende.

Mesleğim icabı bir ilaç kampanyası başlatma fikri doğdu. Böyle bir kampanya başlatırsam, mutlaka halkını ve milletini seven bir

Ahmet Cevdet Tatlıoğlu

takım çevrelerin destek vereceğini düşündüm. Her şeyi Devletten beklemenin yanlış olduğu düşüncesi ve halkımızın da kendi gayretleriyle birşeyler yapacağına inancıyla böyle bir kampanya başlattım. Bu kampanyayı afişlerle değişik araçlarla ilan ettim.

Efendim başlattığınız ilaç kampanyasına beklediğiniz ilgiyi buldunuz mu?

Ben ilaç kampanyasını başlatınca Karşıyaka Müftüsü Sayın Nadir Kuru Bey gerekli her türlü yardımı yapacaklarını söyledi ve bastırdığım afişleri camilere astırdı. Kendisine teşekkür ediyorum. Bu kampanyada gerekli yardımı yaptı ve yapmaya da devam ediyor. Burada Türkiye Diyanet Vakfı'na da teşekkür ediyorum. Bana bu konuda manevi katkıları oldu. Böyle büyük bir kuruluşun manevi açıdan arkanızda olması insana güven veriyor. Kampanyaya ilgi bir hayli var ve kampanya halen devam ediyor. Bu kampanyanın bitiminde ben de kendi eczanemden yüklüce bir miktar ekleyeceğim. Ayrıca eczacı firmalardan yardım istedim. Yardımda bulunan firmaları da değişik yollarla ilan edeceğim. Kampanya sonunda toplanan ilaçları bizzat kendim Kırım'a giderek ihtiyaç sahiplerine dağıtacağım.

Ben burada Türkiye Diyanet Vakfı'nın Kırım için başlattığı kitap kampanyasına da canı gönülden katılıyorum ve bu konuda da elimden gelen her türlü gayreti göstereceğimi ifade ediyorum.

Efendim biz, sergilemiş olduğunuz bu davranışın tüm vatandaşlarımıza örnek teşkil etmesini arzu ediyor ve bu kampanya da size başarılar diliyoruz.

Türkiye
Diyamet
Vakfı

TÜRKMENİSTAN'DA

Bilindiği gibi eğitim ve öğretim hizmeti bütün toplumlar için vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Ancak Türk Cumhuriyetlerindeki soydaşlarımızın eğitim ihtiyacının; özellikle din eğitimi ihtiyacının çok daha farklı boyutları vardır. 70 yıllık komünizmin idaresinde bulunan Türk Cumhuriyetlerinde verilen eğitim, kendi millî eğitim arzularına göre değil Sovyetler Birliği'nin arzularına ve isteklerine göre verilmiştir. Din eğitimi ve öğretimi ise tamamen ortadan kaldırılmıştır. Şimdi soydaşlarımız millî bir eğitim arzusu içindedirler. Ancak yeterli alt yapının olmaması bu soydaşlarımızın arzularını zorlaştırmaktadır. Bu zorlukları yakından bilen Türkiye Diyanet Vakfı, bu alanda da girişimlere başlamış ve din eğitimi ve öğretimi alanında kendisine gelen talepleri değerlendirerek, Azerbaycan, Kırgızistan, Bulgaristan, Romanya, Kırım'ın yanısıra Türkmenistan'da da din eğitimi ve öğretimi alanında faaliyetlere başlamıştır.

Yapılan çalışmalar neticesinde Türkmenistan Devlet Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve

Türkmenbaşy Camii'nin açılış töreni

Vakfımız işbirliğiyle Türkmenistan Mahdumkulu Üniversitesi bünyesinde bir ilahiyat fakültesi açılması kararlaştırılmış ve 1994-1995 ile 1995-1996 öğretim yıllarında - Türkmenistan'da ilahiyat fakültesi binasının olmaması sebebiyle- fakültenin hazırlık sınıfında okutulmak üzere toplam 60 öğrenci ülkemize getirilmiştir.

Türkmenistan'ın biran önce bir ilahiyat fakültesi ve imam hatip lisesine kavuşmasını gönülden arzu eden Türkiye Diyanet Vakfı yetkilileri Ramazan Bayramının ikinci günü, Aşkabat İlahiyat Fakültesi ile İmam Hatip Lisesinin temelini atarak Türkmen halkına iki bayramı birarada yaşatmıştır.

Ramazan Bayramı'nın birinci günü olan 20 Şubat 1996 günü de, Diyanet İşleri Başkanlığımızın önderliğinde Vakfımızın maddi katkılarıyla düz bir alan üzerine, kubbeli, çifte minareli Osmanlı mimari stilinde inşa edilen Türkmenbaşı Camii ibadete açılmıştır. Caminin ibadete açılış törenine Türkmenistan Cumhurbaşkanı Saparmurat Türkmenbaşı, Cumhurbaşkanı Yardımcıları ile Türkiye'den giden heyette bulunan Diyanet İşleri Başkanı ve Vakfımız Mütevelli Heyeti Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz, Diyanet İşleri Başkan yardımcısı Sami Uslu, Mahmut Gürgür, Diyanet İşleri Başkanlığı Dış İlişkiler Dairesi Başkanı Arif Soytürk, Vakfımız Mütevelli Heyeti üyesi ve Genel Müdür Mehmet Kervancı, Mütevelli Heyeti II. Başkanı Kemal Güran, diğer üyeler Mustafa Ateş, Emrullah Aksarı, Mustafa Karahan, Vakfımız Dış Hizmetler ve Bağlı Kuruluşlar Koordinatörü Niyazi Baloğlu, Komaş A.Ş. Genel Müdürü Hayrettin Şallı ve kalabalık bir Türkmen topluluğu katıldı. Yapılan tören konuşmalarını müteakip Türkmenbaşı Camii büyük bir coşkuyla ibadete açıldı.

Ramazan Bayramı'nın ikinci günü Vakfımız tarafından 15 dönümlük bir arazi üzerine inşa ettirilecek İlahiyat fakültesi ve imam hatip lisesinin temeli, halk oyunları gösterisi ve kurbanların kesimi eşliğinde Diyanet İşleri Başkanı ve Vakfımız Mütevelli Heyeti Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz tarafından atılmıştır. Temel atma törenine yukarıda anılan heyetin yanı sıra Türkiye Büyükelçisi Yiğit Alpaga, devlet üst düzey yetkilileri ve bir miting alanını andıran kalabalık Türkmen topluluğu katılmıştır.

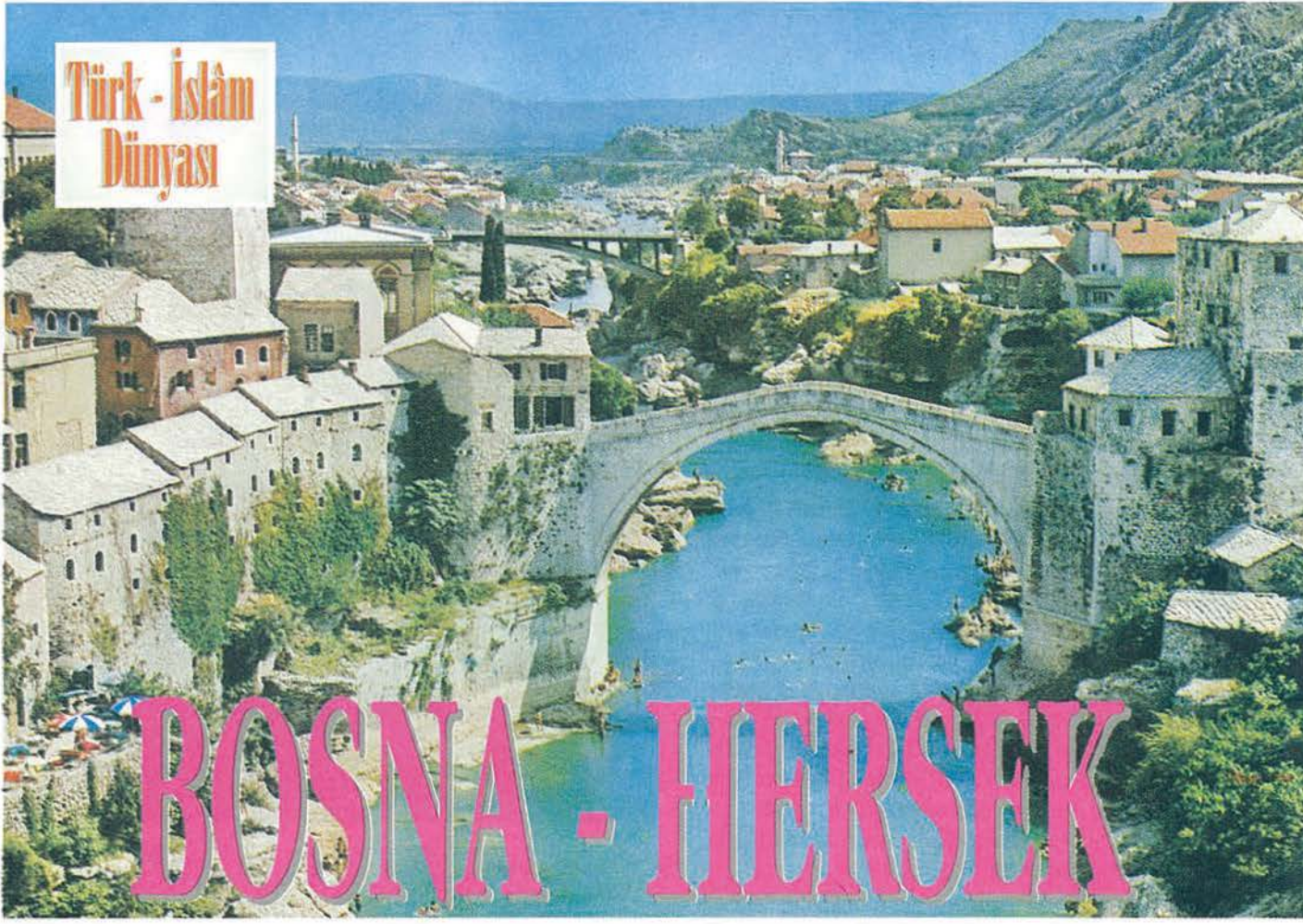
Türkmenbaşı Camii'nin açılış töreninden ve Türkmenistan İlahiyat Fakültesi ile İmam-Hatip Lisesi'nin temel atma törenlerinden görüntüler.

Vakfımız tarafından inşa ettirilecek ve tüm masrafları yine Vakfımız tarafından karşılanacak ilahiyat fakültesi ve imam hatip lisesinin inşaatı Vakfımız iş-tiraklerinden Komaş A.Ş. tarafından gerçekleştirilecektir. Söz konusu inşaat Komaş A.Ş. Genel Müdürü Hayrettin Şallı'nın belirttiğine göre Türkmenistan'ın bağımsızlığının 5. yıldönümüne kadar bitirilecek.

Türkmenistan İlahiyat Fakültesi ve İmam-Hatip Lisesi'nin temeli dualarla atıldı.

Yüzölçümü : 51.129 km²
Nüfus : 4.383.000 (1992)
İdare Şekli : Cumhuriyet
Başkenti : Saraybosna (525.000)
Önemli
Şehirleri : Tuzla, Banya Luka,
Mostar, Travnik
Dili : Boşnakça
Dini : İslâmiyet ve Hristiyanlık

COĞRAFİ DURUMU, EKONOMİSİ ve ETNİK YAPISI

Eski Yugoslavya Federasyonu'nun dağılmasıyla bağımsızlığını ilân eden Bosna Hersek'in kuzeyinde ve batısında Hırvatistan, doğusunda ve güneyinde Yugoslavya Federal Cumhuriyeti yer almaktadır.

Bosna-Hersek dağlık bir ülkedir. Ülkenin orta kesiminde yer alan dağlar Dinar Alplerinin uzantılarıdır. Yükseklikleri yer yer 2000 m.'yi geçen bu dağlık alanın kuzey ve güneyinde iki alçak ova yer alır. Kuzeydeki Posavina ovası Sava ırmağı ve kolları tarafından sulanmaktadır. Güneybatıda Neretva ırmağı vadisi boyunca meyvecilik yapılır. Genel olarak karstik bir yapıya sahip olan Bosna-Hersek'te Adriyatik kıyılarına yakın bölgeleri ve Neretva vadisi boyunca Akdeniz ikliminin etkisi görülür. İç kesimlerde ise karasal iklim etkilidir. Ülke topraklarının yaklaşık yarısı ormanlarla kaplıdır. Kıyıya yakın bölgelerde makiler bulunur.

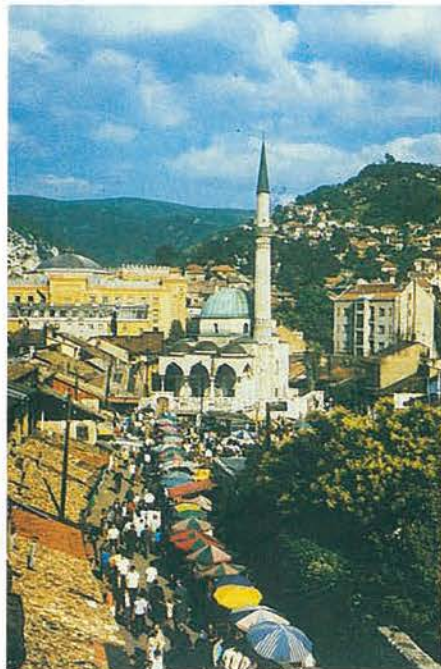
Bosna-Hersek'in nüfusu üç büyük etnik gruptan oluşur. Nüfusun büyük bölümünü oluşturan Bosnalılar Müslümandır. Diğer iki önemli etnik grup ise Sırlar ve Hırvatlardır. Bunlar dışında çok az Türk, Karadağlı ve Makedonyalının yaşadığı Bosna Hersek'te Sırlar ülkenin doğusunda ve kuzeyinde, Hırvatlar ise ülkenin batısında ve güneyinde çoğunluk-

*Bültenimizin bu sayısında,
Bağımsızlığının 5. yıldönümünü
kutlayan acılar-ızdıraplar diyarı
Bosna-Hersek Cumhuriyeti'ni
tarihî, coğrafyası, kültürü, sosyal
yapısı ve bu günkü durumuyla
tanıtmaya çalışacağız.*

Bosna-Hersek genel olarak bir tarım ülkesidir. Başlıca tarım alanları kuzeydeki Posavina ovası ve güneybatıdaki Neretva vadisidir. Tahıl, patates, şeker pancarı ve meyve başlıca tarım ürünleridir. Ülkede başlıca yer altı kaynakları demir cevheri, kömür ve manganezdır. Sanayi açısından gelişmekte olan Bosna'da başlıca sanayi merkezleri Zenica ve Tuzla'dır. Demir-çelik, kimya sanayii, orman ürünleri sanayii en gelişmiş sanayi kollarıdır. Bosna-Hersek ile Türkiye'nin ilişkileri Osmanlı Devleti'nin Bosna topraklarını fethettiği 1463 yılında başlamıştır. O tarihten bu yana, Müslüman Boşnak halkı Türkiye'ye ayrı bir sevgi duymuştur. 1990 yılından sonra ülkenin yaşadığı acıların sona erdirilmesi konusunda Türkiye, dünya kamuoyunda büyük gayret göstermektedir.

TARİHİ

Bosna, adını Tuna'nın kollarından Sava nehrine dökülen Bosna Irmağı'ndan alır. Memleket dağlık ve iklim serttir. XII. yüzyılda kurulan Bosna krallığı 50.000 m2 lik bir alanı kaplıyordu. Krallık en parlak dönemini XIV. yüzyılın ikinci yarısında hüküm süren I. Tvertko zamanında yaşadı. Boşnaklar mezhep itibarıyla Sırp ve Hırvatlardan ayrılmakla birlikte, soy ve dil bakımından onlardan farklı değillerdi. Nitekim 1354'te Çanakkale Boğazı'ndan Rumeli'ye geçerek Balkanları fethetmeye başlayan Osmanlı Türklerinin 1389'da Sırplarla yaptıkları Kosova meydan muharebesinde Boşnaklar karşı safta yer almışlardır.

Savaş öncesi şehirden bir görünüm.

Bilindiği gibi, Bosna 1463'te Fatih Sultan Mehmet tarafından Osmanlı İmparatorluğu'na katıldı. Fethin ardından burada sancak teşkilatı kuruldu; sancak merkezi olarak ta Saraybosna kasa-bası seçildi ki, bugünkü Saraybosna şehridir. Osmanlı ordusu 1470 yılında da Bosna'nın Adriyatik denizine doğru uzanan Hersek bölgesini fethetti. Böylece,

Bosna'nın savaş öncesi durumundan bir görüntü.

merkezi Mostar olmak üzere, Hersek sancağı teşkil olundu.

Bosna Hersekli Osmanlı idaresine girdikten sonra İslâmiyeti kabul ettiler. Onların din değiştirmesinde başlıca âmil Bogomil mezhebinin hak dine yakın olmasıdır. Gerçekten bu mezhep, Hz. İsa'yı peygamber tanımakla birlikte, onun Allah'ın oğlu olarak insan şeklinde cisimleştiği inancını reddetmekteydi. Ancak Boşnaklar Müslümanlığa birden girmediler. Önce şehirli ve kasabalılar, daha sonra kırsal bölge halkı müslüman oldu.

Bu dönemde Bosna ve Hersek gelişmiş, hususiyetle Saraybosna'da büyük bir imar faaliyeti görülmüştür. Sancak beyi Gazi Hüsrev Bey'in 1530'da inşa ettirdiği cami Balkanlarda Osmanlı mimarisinin en güzel eserlerinden biridir. 1537'de yapımı tamamlanan medrese ile esnaf ve zanaatkarların dükkânlarının bulunduğu Başçarşı şehre Müslüman Türk kimliği kazandırmıştır. 1660 yılında Saraybosna'yı ziyaret eden Evliya Çelebi gördüklerini şöyle anlatır: "Yüz yetmiş yedi mihrab meâbidi var, yetmiş yedisinde cuma namazı kılınır... (Boşnakların) cümlesi pak-itakad mü'min muvahhid... gıll-u guş-den beri kimselerdir"

Bosna sancağı 1580'de merkezi Banyaluka olan bir eyalet yapıldı. 1686'da merkez Travnik'e taşındıysa da Saraybosna XIX. yüzyıl ortasında yeniden eyalet merkezi oldu. 1864 tarihli Vilâyet Nizamnamesi uyarınca, 1866'da Bosna 6 sancaklı vilâyet ve Hersek 2 sancaklı mutasarrıflık haline getirildi.

XVII. yüzyıl sonunda Osmanlı devletinin gerilemeye başlaması Bosna'yı da etkilemiştir. nitekim, 1683'te ikinci Viyana kuşatmasının hezimetle sonuçlanması üzerine, Avusturya ve Venedik ordularının istilasından kaçan Müslümanlar Bosna'ya gelip yerleşmişlerdir. Şarkiyatçı J.Krcmarik "Türk hakimiyeti devam ettiği müddetçe... Bosna Türk imparatorluğu'nun bir kalesi oldu" hükmünü vermekte ve

Boşnakların padişaha bağlılığını teyid ederek 1544'ten 1611'e kadar Boşnak asıllı dokuz devlet adaminin sadrazamlığa yükseldiğini belirtmektedir.

Hersekli Hristiyanların 1875 ilkbaharında Avusturyalıların kışkırtmasıyla başlattıkları ayaklanma kısa zamanda Bosna'ya sıçradı. Bunu Filibe sancağı Bulgarlarının isyanı takip etti. Rusların müdahalesi sonunda da, 1877 Nisan'ında, Osmanlı-Rus savaşı çıktı. Osmanlı ordusunun yenilmesi üzerine, 1878 Temmuzunda Berlin'de barış antlaşması yapıldı. Rumenli'nin büyük kısmını Türklere kaybettiren antlaşmanın 25. maddesi Bosna-Hersek ile ilgiliydi. Buna göre, Bosna ve Hersek Avusturya idaresine geçiyor, Yenipazar sancağının yönetimi, Avusturyalılara bazı imtiyazlar tanınmak şartıyla, Osmanlı devletine bırakılıyordu. Bosna Müslümanları yabancı işgaline şiddetli direndiler, fakat sonunda Avusturyalılara boyun eğdiler. Hristiyan hakimiyetinde yaşamak istemeyen Boşnakların bir kısmı Türkiye'ye göç ettiler.

Avusturya 1908 Temmuzunda Osmanlı devletinde II. Meşrutiyet ilân olununca, tek taraflı olarak Bosna-Hersek'i ilhak etti. Osmanlı hükümeti bu oldu bittiği 1909 Şubatında tanıdı. Avusturya'nın I. Dünya savaşından yenik çıkması üzerine de Bosna-Hersek, 1918 Ekiminde kurulan Sırp - Hırvat - Sloven krallığına katıldı. 1931'de Yugoslavya adını alan krallık, II. Dünya savaşı ertesinde, 1946'da Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti'nin ilânına kadar sürdü. Adı geçen cumhuriyet Tito'nun kuvvetli kişiliği sayesinde birliğini korudu; Onun 1980'de

ölümünden sonra çözülme-ye başladı, 1990 yazında da parçalandı.

Federasyon üyesi Slovenya ve Hırvatistan cumhuriyetlerinin, Yugoslavya'dan ayrılmak maksadıyla, 1990 Aralık ayında faaliyete geçmeleri Müslüman Boşnakları cesaretlendirdi. Onlar da 1991 sonbaharında Parlamentolarında bağımsızlık kararı aldılar. ancak, Avrupa Birliği 15 Ocak 1992'de Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlığını tanıdı, Boşnaklarınkini ise reddetti. Bosnalı Sırp ve Hırvatlarla Müslümanlar arasında başlayan silahlı mücadele Birleşmiş Milletler Teşkilatının müdahalesiyle çözümsüz bir hal aldı.

Bosna-Hersek vahşeti ül-ke parlamentosunun 15 Ekim 1991'de bağımsızlık

kararının ilanı ve başta AT olmak üzere diğer devletlerden tanınma talebinde bulununca patlak verdi. 16 Ocak 1991'de Bulgaristan; 6 Şubat 1992'de daha önce bağımsızlıklarını ilan etmiş olan Slovenya, Hırvatistan ve Makedonya ile birlikte Bosna-Hersek'i tanıdı. Bosna-Hersek hükümetinin bağımsızlık ilanı burada yaşayan Sırpı hareketi geçirdi ve 9 Ocak 1993'te Bosna-Hersek Sırp Cumhuriyeti'ni ilan ettiler. Yugoslavya'nın dağılmasını önleyemeyen Sırbistan bu kez de kendi sınırları dışında yaşayan Sırpların kontrolünü ele almayı hedefleyince bu hedefte Devlet Başkanı Slobodan Milošević'in ağzından "Sırpların yaşadığı her yer Sırbistan'dır" şeklinde ilkeleşince bütün iş Bosna-Hersek'in Kuzey, Kuzey Doğu ve Orta Bölgelerindeki Sırp yerleşim yerleriyle Hırvatistan'ın Krayina bölgesinde yaşayan Sırpların bağlantısını sağlamaya ve Büyük Sırbistan'a doğru adımları sıklaştırmaya kalmıştı.

Sırbistan'ın ve Federal ordunun arkalarında olmasından dolayı Sırpların yer yer çatışma olarak başlattıkları şiddet gittikçe genişledi ve savaş bir süre sonra bir soykırıma dönüştü. Duyarsız batı, burunlarının dibinde işlenen bu asrın insan katliamına sırf öldürülenler Müslüman diye göz yumdu. 1995 yılında ABD'nin baskısıyla imzalanan barış antlaşması umuyoruz ki Bosna'ya barış getirsin.

Ancak görünen o ki Batı haklı ve mazlum Bosnalı'yı barış masasında bile katletti. Çaresiz Bosna-Hersek adil olmayan bir barışa imza attı. Sırpların 3 yıldır gerçekleştirdikleri vahşet yanlarına kâr kaldı.

Bosna-Hersek'teki genel durum hakkında, Bosna-Hersek Diyanet İşleri Başkanlığı Türkiye temsilcisi Sayın Osman Lavic'le bir röportaj yaptık. Amacımız Bosna-Hersek'in bağımsızlığını ilan etmesinin 5'inci yıldönümünde Bosnalıların genel durumu hakkında okuyucularımızı bilgilendirmektir.

Sayın Osman Lavic, öncelikle Yugoslavya dağılmadan önce Bosna-Hersek'teki genel durum hakkında bilgi verir misiniz?

Efendim öncelikle biraz tarihten bahsederek sorunuzun cevabını vermek istiyorum. Avusturya, Birinci Dünya Savaşına kadar Bosna-Hersek'i kuşatmıştı. (1878-1914) Boşnaklar ilk defa Müslüman olmayan bir ülkenin yönetimi altındaydı. İstanbul ile araları kesilmişti

ve Bosna Hersek çok zor durumdaydı. O zamanda Bosna-Hersek'ten çok sayıda Müslüman, Müslüman olmayan bir ülke yönetiminin altında kalmanın caiz olmadığını düşünüp göç etmişlerdir.

Bosna'daki vahşetten bir sahne.

Bugün Türkiye'de onlardan kalma üç milyona yakın insan bulunuyor. Bosna'da kalanlar, Müslüman bir ülke olabilmek için politik alanda amansız bir mücadeleye girdiler. Bu mücadele 25 sene sürdü ve 1909 yılında kendilerine din işleri ve bazı vakıf işlerini yapabilme izni verildi. Şeyhu'l-İslam dönemi de bittiği için 1892 yılında il Reisu'l-Ulema seçildi. Reisu'l-Ulema Bosna'daki din işlerini yönetiyordu. Bu dönemde Müslümanların okulları, mahkemeleri açılmaya başlandı. Aynı zamanda bu makam vakıf işlerini de yönetiyordu. Bu durum 1918 yılına kadar devam etti. Boşnaklar 1918 yılından itibaren zor bir döneme girmişlerdir. Bu dönemde Sırlar, Hırvatlar ve Slovenler birleşip bir krallık oluşturdular. Bu krallık küçük aralıklar dışında 1990 yılına kadar sürdü. O zamanlar Müslümanların ellerinden toprakları alınıyor ve

Müslümanlar bir gecede fakir olabiliyorlardı. Bu arada Boşnakların İslâm Dini'ni yaşaması da zorlaştırıldı. Komünizm idaresinin hakim olduğu Yugoslavya'da Boşnakların din, kültür ve politika-daki gelişmeleri engellendi. Ateizm devlet dinine dönüştü. Her şekilde Müslümanları dinlerinden, kültürlerinden ayırmaya ve tarihini unutturmaya çalışıldı.

Hâkim güçlerin bilinçli asimilasyon ve baskı politikaları neticesinde özellikle Türkiye'ye yapılan büyük göçler meydana gelmişti. Akabinde bütün bölgelerde Hristiyanların Müslüman bölgelere

göçleri ve Müslümanlara karşı yıldırma politikaları takip etti. Müslüman bölgelerde Hristiyan yerleşim birimlerinin kurulması ve Türkiye'ye göçler, zamanla dengeyi Müslümanlar aleyhine değiştirildi. Bu yetmediği gibi, Müslümanların ve Müslüman bölgelerin isimleri zorla değiştirildi ve hatta Müslüman olanların sünnet olmalarına dahi izin verilmedi.

Hristiyan idarecilerin bu tip zulüm ve eritme politikaları II. Dünya savaşından sonra bütün detaylarıyla ve artarak idareyi ele geçiren komünistler tarafından sürdürülmüştür.

Savaşta yıkılan, harap olan Camilerden sadece biri.

Komünistler Müslümanların baş örtüsünden, şalvarına ve sakalına kadar herşeyine karşı geldiler ve hatta Bulgaristan'da olduğu gibi Müslüman Türk'ü utanç trenlerine bindirerek Türkiye'ye gönderdiler. Komünistler kültür devrimi adı altında her türlü şovenist ve ırkçı politikaları uygulayarak Müslümanların Kur'an okumalarını dahi yasakladılar.

Müslümanlar başörtüleri veya sakallarıyla herhangi bir devlet dairesine gittiklerinde horlandılar ve kendilerine çeşitli zorluklar çıkarıldı. Müslümanların İslâm Dini'nin esaslarını yerine getirmeleri zorlaştırılarak, ateist-komünist olmadığına inanılan bir çok Müslümana orduda veya polis teşkilatında ve önemli devlet kademelerinde görev verilmedi. Müslümanların bir çok bölgede mesai saatleri bahane edilerek Cuma namazı ve Bayram namazları kılmaları engellendi. Böylece Müslümanların önemli devlet birimlerinde görev almaları engellenerek ikinci sınıf vatandaş statüsüne atılmaları planlanmıştır.

Müslüman liderler, yönetim tarafından rejim düşmanı olarak ilan edilmiş, bir çokları ya sürgüne veya cezaevlerine gönderilmiştir.

Böylece başsız kalan Müslüman Boşnaklar büyük oranda bir asimilasyona uğradıkları gibi, İslâm âlemiyle olan bağlarını da yitirmiştir. Bu durum Yugoslavya Müslümanlarının İslâmın temel öğretilerinden uzaklaşmalarına sebep olmuştur. Bosna bugün Osmanlıdan kalma mimarisi, camileri, han, hamam ve köprüleriyle tipik bir İslâm beldesi görünümünde olmasına rağmen, Müslüman halkın büyük bir çoğunluğu İslâmı bilmemektedir. Zira bu insanların düşünce ve davranışları beşeri ideolojiler ve batı normları tarafından şekillendirilmiştir.

Yugoslavya'nın dağılması ile birlikte Bosna-Hersek'de ne gibi gelişmeler oldu?

Komünist bloğun çökmesiyle Yugoslavya'da da iç dengelerin değişmesi sonucunda Aliya İzzetbegović 1989 yılında cezaevinden çıktı. Müslüman Demokratik Eylem Partisinin başına geçti. Aliya İzzetbegović başkan seçildikten sonra amacını net ve kesin bir şekilde belirtti. Devleti Müslüman, Sırp ve Hırvat Cumhuriyeti olarak ilan etti. Aslında Aliya İzzetbegović bununla Sırp ve Hırvatlara, biz sizleri dışlamıyoruz bu topraklar hepimize yeter, hep birlikte barış ve kardeşlik içerisinde yaşayabiliriz diyordu. Çoğunluk temeline dayalı bir sistem öneriyordu.

Ancak bu çağrı cevapsız kaldı ve Hırvatistan, Slovenya ve Sırbistan birbirlerine girdiler ve bu durum Bosna-Hersek'e de sıçradı. Zaten Bosna-Hersek'in Hırvatistan ve Sırbistan arasında paylaştırılması ve Müslümanlara da küçük bir bölge verilmesi fikri ortalıkta dolaşıyordu. Kerametler doğru çıktı çatışmalar Bosna-Hersek topraklarında da görülmeye başladı. Sırp çeteciler federal ordunun da desteğiyle stratejik tepeleri tutmaya ve terör havası estirmeye başladılar.

Bu arada Aliya İzzetbegović dış Dünyadan, İslâm aleminden ve özellikle Türkiye'den destek arayışlarına başladı. Artık bağımsızlığın ilan edilmesi düşüncesi netleşmişti. Nihayet 15 Ekim 1991'de Bosna-Hersek parlamentosu oy çokluğu ile Bosna-Hersek Cumhuriyetinin bağımsızlık kararını aldı ve ilan etti.

Bosna-Hersek
Diyanet İşleri Başkanlığı
Türkiye temsilcisi
Osman Lavic

Zaman zaman Bosna-Hersek'ten gelen heyetlerle yapılan görüşmelerden biri.

**Vakfımız tarafından
acil ihtiyaçlarında
kullanılmak üzere Bosna-Hersek'e
gönderilen yardımlardan çeşitli
görüntüler.**

Dünyanın birçok ülkesi Bosna-Hersek Cumhuriyetini tanıdı ve Bosna-Hersek bağımsız bir devlet olarak Birleşmiş Milletler topluluğuna üye olarak kabul edildi. Böylece Bosna-Hersek tarihinde yepyeni bir sayfa açılmış oldu. Dünyanın en büyük ordularından biri olan Yugoslav ordusunun bütün silahlarına sahip olan Sırp lar bağımsızlığın hemen ardından saldırıya geçtiler.

Hür dünyanın gözleri önünde, Müslümanlar topluca katledilmeye ve tarihin kaydetmemiş olduğu barbarlıklar işlenmeye başlandı.

Efendim savaşın başlamasıyla Boşnaklar büyük bir sıkıntıya, katliamlara maruz kaldılar. Bu konuda da biraz bilgi verir misiniz?

Savaşın çıkmasıyla düşman işi şansa bırakmamak için İslâmiyeti hatırlatacak ne varsa her şeyi yok etmeye başladı. Sadece 1992 yılı içerisinde 150 bin civarında Müslüman, çocuk, kadın, erkek ve yaşlı katledildi. İnsanlık tarihinin şahit olmadığı işkence uselleri icat edildi. Geniş maden ocakları, stadyumlar ve askeri kışlalar Müslümanlar için ölüm kamplarına dönüştürüldü. Buralara kitleler halinde getirilen Müslümanlar aç ve susuz bırakıldılar. Soğuk kış günlerinde dahi açık havada yatırıldılar. Soğuktan veya açlıktan ölen Müslümanları diğer Müslümanlara kazdırtıkları toplu mezarlara atıldılar.

Türebeleri ve camileri buldozerlerle yıktılar ve bütün bunları Sırp lar Avrupa'nın göbeğinde Birleşmiş Milletlerin gözleri önünde yaptılar.

Bosna-Hersek Müslümanlarına karşı uygulanan soykırımın bir başka cephesi, Müslümanların evlerinden ve yurtlarından zorla göç ettirilmeleridir. Evlerini ter etmek zorunda kalan ve büyük göç dalgaları meydana getiren zavallı Bosnalı Müslümanların çoğunluğu, gariptir ki sığınacak bir yerde bulmuş değildir.

VAKFIMIZ TARAFINDAN BOSNA-HERSEK'E YAPILAN YARDIMLAR

1992 yılında Bosna-Hersek'e 2 milyar TL. nakti yardım gönderilmiştir.

1994 yılında 500 ton gıda ve giyim yardımı gönderilmiş ve 80.000. DM nakti yardım yapılmıştır.

Yine 1994 yılında İzmir'de öğrenim gören Bosna-Hersek'li 20 öğrencinin iâşe masraflarının karşılanması için 40 milyon TL. nakdi yardım gönderilmiştir.

Türkiye'ye sığınan Bosna-Hersek'li 51 öğrenciye burs tahsis edilmiştir.

1993 yılında Makedonya'ya sığınan Bosna-Hersek'li 25.000. USD değerinde gıda ve giyim yardımı gönderilmiştir.

Bosna -Hersek'li imam ve aileleri ile, bazı medreselerin onarımı, yakıt ve iâşe masrafları için 80 bin DM yardım yapılmıştır.

Türk Tv kanallarının izlenebilmesi için alınacak çanak anten için 2.000 DM yardım yapılmıştır.

Vakfımızca giden heyet tarafından ihtiyaç sahiplerine ve ihtiyaç duyulan yerlere 100 bin DM dağıtılmıştır.

Mezarlıkları harap ederek oto park haline getirdiler. Bu bas-kılara dayanamayan Boşnaklardan bir çoğu kaçtı, kaçamayanlar da öldürüldü. Savaş neticesinde Bosna-Hersek'ten kaçan ve Dünyanın değişik yerlerine iltica eden 800 bin Boşnak var. Düş-manlarımız iki ay içerisinde Bosna'yı yerle bir etmek istediler. Tabii bunları sizde biliyorsunuz çünkü televizyonlardan bu insan-lık dışı muameleler yayınlandı. Malesef dünya bu katliamlara sessiz kaldı ve tüm dünya Sırpların Hırvatlarında işlerini bitir-melerini beklediler. Ama bunlar gerçekleşmedi. Allah'ın yardımı ve oğullarımızın direnişleri sayesinde Boşnaklar yıkılmadı.

Barış ortamı Boşnaklar için neler getirdi, neler götürdü? Bu dönemde Boşnakların İslâm Dini'ni anlayış ve yaşayış biçimi hakkında bilgi verir misiniz?

İmzalanan barış antlaşması aslında Sırpları kurtardı. Bosna-Hersek'in güçlendiği, gücünü tekrar kazandığı bir zamanda Dün-ya savaşın bitmesini kararlaştırdı. Bunu da Sırpların tamamen yenilmesini engellemek için yaptı. Ama planları suya düşecek. Artık Boşnaklar güçlendiler, o savaş başka şekilde devam ede-cek. Bosna hür olmak zorunda; dökülen şehit kanları bunu biz-den istiyor. Şu an Boşnaklar dinlerine ve kültürlerine döndüler. Bugün Bosna-Hersek'te altı medrese, İslâm fakültesi ve İslâm akademisi var. Bosna'daki dinî yaşayış daha da güçlendi. Fakat Bosna'da her şeyin düzeltilmesi için çok zamana ihtiyacımız var. Bildiğiniz gibi Bosna elli yıl komünizmin idaresi altında kaldı, bunu hatırdan çıkarmamak lazım.

Türkiye Diyanet Vakfı'nın Bosna'ya yaptığı yardımlar hakkın-da düşünceleriniz nelerdir?

Bosnalılar Türk insanına samimi dost gözüyle bakıyorlar ve en zor zamanlarda Türklerin gönderdiği yardımın farkındalar. Bu yar-dımlar politik, diplomatik, gıda ve giyecek yardımlarıdır. Biz Türk halkına teşekkür borçluyuz. 1994 yılının Nisan ayında Türklerin sokaklara dökülüp Gorajde, sonra da Bilhaç'ın serbest bırakıl-ması için yaptıkları protestolar çok uzaklara kadar duyuldu. Tür-kiye Diyanet Vakfı ile Diyanet İşleri Başkanlığı'nın projeleri ve yaptığı yardımlara ben buradan teşekkür ediyorum. Diyanet Vakfı ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın gönderdiği kitapları çocuklarımız hâla okuyorlar.

Türkiye'den ve Türkiye Diyanet Vakfı'ndan beklentileriniz nelerdir?

Barış ortamının oluşmasıyla Bosna'da büyük bir yarış başladı. Soraybosna'da uzun bir zamandır Hristiyan kurumu çalışıyor. Av-rupanın büyük hristiyan kurumları faaliyete başladılar. Ben Tür-kiye'nin arka planda kalmaması ve faaliyetler için zaman kaybet-memesi gerektiğine inanıyorum. Tarih, ekonomi, ve kültürel alanda mutlaka işlerin hızlandırılması gerekmektedir. Türkiye Diyanet Vakfı'nın bunların içinde büyük bir yeri ve önemi vardır. Bosna'da Osmanlı tarihinden kalma bir çok yıkılmış cami var. Bu camilerin başlıcaları Foça'daki Alaca Camii, Banyaluka'daki Fer-hadiye Camii ve diğerleri. Boşnaklar Osmanlı oğullarının gel-melerini ve buraları inşa etmelerini bekliyorlar. Bu bizim için; kül-türümüzün ve bizim Balkanlar'dan silinmememiz için önemlidir.

Vakfımız tarafından
acil ihtiyaçlarında
kullanılmak üzere Bosna-Hersek'e
gönderilen yardımlardan çeşitli
görüntüler.

KUTLU DOĞUM HAFTASI

hazırlıkları bütün hızıyla devam ediyor

Yüce Peygamberimiz 1425 sene önce alemlere rahmet olarak gönderildi. Yüzyıllardır onun getirdiği ışıkla yolumuzu aydınlatıyoruz.

Ekmel dinimiz İslam'ın ve yüce Peygamberimizin şanlı hayatının insanlığa, her türlü vasıta ile tekrar tekrar anlatılması gerektiğine inanıyoruz. Bu inancı taşıyan Türkiye Diyanet Vakfı, Peygamberimizin dünyayı şereflendirmesinin sene-i devriyesini vesile ederek yeni bir organizasyon başlattı ve Peygamberimizin dünyayı şereflendirdiği günden itibaren bir haftayı "**Kutlu Doğum Haftası**" olarak ilan etti. İki 1989 yılında düzenlenen bu hafta hayırlı bir gelenek halinde her yıl ilmi, kültürel ve sosyal etkinliklerle kutlanmaya devam etti. Hafta münasebetiyle gerçekleştirilen yarışmalar, sergiler ve ilmi toplantılarla sevgili Peygamberimizin örnek şahsiyeti, insanlığı kurtuluşa götüren eşsiz mirası insanlarımıza sunuldu.

Türkiye Diyanet Vakfı olarak 1989 yılından beri kutladığımız ve bir gelenek haline gelen "**Kutlu Doğum Haftası**", büyük bir mirastan ilham almaktadır. Bu vesile ile, Türk ilim ve kültür hayatında, Türk milletinin bütünlüğünü ve birliğini sağlamaya, İslâm inancının yeni bir şevk ve heyecanla milletimizin damarlarında deveren eden hayatı enerjisine ve mevkisine bir canlılık kazandırmaya çalıştık. Bir Kutlu Doğum edebiyatı ve literatürünün teşekkül etmesi bu hayırlı mayanın tuttuğunu göstermektedir. Giderek yaygınlaşan ve geniş bir kabule mazhar olan "**Kutlu Doğum Haftası**" kutlamaları ile bir nebze de olsa amacımıza ulaştığımızı düşünüyoruz.

Bu yıl 20-26 Nisan tarihleri arasında değişik etkinliklerle kutlanacak "**Kutlu Doğum Haftası**"nda tüm il ve ilçelerde "Değişim Sürecinde İslâm" konusunda panel ve konferanslar düzenlenecek değerli ilim adamlarınca tebliğler sunulacak.

Konunun en üst seviyede uzmanlarca tartışılıp, çözümler getirilmesi amacıyla yine "**Değişim Sürecinde İslâm**" konusunda Uluslararası ilmi bir toplantı düzenlenecek. Toplantıda yapılan tebliğler kamuoyuna bir kitap halinde sunulacak. İslâmî alanlardaki araştırmaları teşvik amacıyla, İslâmî ilimler konusunda yapılan bir araştırma mayaya ödül verilecek.

Ayrıca, araştırma ve incelemeyi teşvik amacıyla İmam-Hatip liseleri arasında "**Değişim Sürecinde İslâm**" konusunda inceleme yazı yarışması; gençlerin bu haftaya katılımını sağlamak gayesiyle liseler arasında bir genel kültür bilgi yarışması düzenlendi.

Ortaokul öğrencilerinde peygamber sevgisinin pekişmesini sağlamaya yönelik "**Peygamber Sevgisi**" konusunda bir şiir yarışması, ilkokul öğrencilerine yönelik de

"**Camilerimiz ve Çevremiz**" konusunda bir resim yarışması düzenlendi.

Böyle bir Haftanın Türkiye'yle sınırlandırılması elbette düşünülemezdi. Bu sebeple geçen yıllardaki uygulamaların bir benzeri olarak bu yıl Türk Cumhuriyetleri ve Topluluklarına yönelik Kur'an-ı Kerim Okuma Yarışması düzenlenirken Haftayla ilgili panel ve konferanslar da gerçekleştiriliyor. Ayrıca Türk Cumhuriyetleri ve Topluluklarında "**İslâm'da Vatan ve Millet Sevgisi**" konusunda şiir yarışması, Balkanlar ve Kıbrıs Türkleri'ne yönelik peygamber sevgisini konu alan "Na't" yarışması tertiplendi.

Bunlara ilaveten Avrupada faaliyet gösteren birlik ve vakıflarımız aracılığıyla da "**Kutlu Doğum Haftası**" kutlanacak ve bu münasabette Peygamber efendimizin hayatı, şahsiyeti ve insanlığa getirdiği yüce mesaj değişik platformlarda dindaş ve soydaşlarımıza anlatılacak.

İkinci 1995 yılında uygulamaya başladığımız "Sevdiklerinize Bir Dal Gül Ver" kampanyası, bu yılda "Gül Çeşitlenmeleri Sergisi" ilavesiyle devam edecek ve toplumda bir hoşgörü ortamı oluşturulması sağlanacak.

Hanımların bu haftaya iştirakini sağlamak ve Peygamberimizin doğum yıldönümü kutlamanın mutluluğunu yaşamalarını temin amacıyla "Hanım El İşleri ve Gıda Kermesi" düzenlenirken, Kocatepe Camii avlusunda fakir ve muhtaç vatandaşlarımıza da bir öğün "**Kutlu Doğum Aşı**" adı altında yemek verilecek. Huzurevleri, hastahaneler, yetiştirme yurtları ziyaret edilerek, oralarda bulunan insanların gönüllerinin şen olması sağlanacaktır.

Kısacası Peygamber efendimizin 1425. doğum yıldönümü bu yıl da dolu dolu kutlanacak, Peygamber sevgisi ve O'nun yüce ahlâkı insanlarımıza bir mesaj niteliğinde sunulacaktır.

Değişim Sürecinde İslâm

YAYIN KURULU BAŞKANLIĞI

İslâm'da toplum hayatının bütün boyutları vahyin mesajına tabidir. Hz. Peygamber vahiyle bağımlıydı; ancak, yeni şartlar karşısında esnek davranarak vahiy çerçevesinde yeni yorumlar yaptı. Peygamberin hayatı boyunca gelen her yeni vahiy değişen hayat şartları karşısında ortaya çıkan meseleleri çözmek için prensipler ve usuller sağladı.

Hız. Peygamberin vefatından sonra vahyin dolaysız rehberliği kesilmiş ve genel kaide olarak, Hız. Muhammed'e gelen vahiyler tamamlanmış ve mükemmel olduğu kabul edilmiştir. Vahiy kayıtları toplanmış ve standart bir şekle sokulmuş ve bugünkü Kur'an haline getirilmiştir. Böylece İslâm'ın temel kitabı meydana gelmiş oldu. Yanısıra, Hız. Peygamber'in hadisleri toplanmış, sahihlikleri kontrol edildikten sonra hadis külliyyatı tedricen oluşmuştur. Peygamber'in amellerinin tam bir tasviri kabul edilen bu literatür Kur'an'dan sonra ikinci kaynak kabul edilmiştir. Böylece sünnet meydana gelmiş oldu.

Peygamberin vefatından sonra Müslümanların ilk karşılaştıkları büyük mesele, ümmetin siyasi liderliği idi. Devlet Başkanını tespit için nasıl bir usul takip edileceği konusunda ne Kur'an'da ve ne de Sünnet'te açıklık ve emsal vardı. Yine de bu iki kaynaktan yararlanılarak Müslümanlar ilk ve yeni siyasi sistemizasyonu gerçekleştirdiler. Hız. Ömer de şartlara uyum sağlamada pragmatiklikle birlikte Kur'an ve Sünnet'e uygunluğu sürdürmüştür. Bu usul ilk dört halifenin hepsi tarafından uygulanmış ancak onlar kendilerinin hep, hem Allah'a ve hem de ümmete karşı sorumlu olduklarını hiç unutmamışlardır.

Hız. Osman'ın Müslümanlar tarafından öldürülmesi, İslâmî düşüncede radikal değişimin doğmasına neden oldu. Ortaya çıkan ihtilaflar itikadî yeni soruları gündeme getirmiş ve onlara cevap bulma çabaları yeni bir literatürün doğmasını sağlamıştır. Fakat bulunan cevaplar ihtilafların günümüze kadar sürmesini önleyememiştir. Bu ilk ihtilaflar, İslâm'ın temel biçim ve tarzlarının başlangıcı olarak görülebilir. Bu gelişme ile ortaya; pragmatik muhafazakâr, asla dönüşçü ve kişisel karizmacı gruplar çıktı. Bunların arasındaki ilişkiler daha sonraki tarihi gelişmelerin belirleyicisidir.

Emevîler; İslâm'ın imparatorluk çağı ve ulema sınıfı oluşmaya başladı. Ulemanın, iktidarın meşruiyet ve icraatlarını sorgulamasıyla İslâmî literatür daha da gelişti.

750'de Emevîlerin yerini Abbasîler aldılar. İmparatorluk sistemine özellikle İranlıları başta olmak üzere Arap olmayan kurumları ithal ettiler ve Arap krallığından bir İslâm Devletine dönüş başladı. Abbasîlerin ilk dönemi ortaçağ İslâm medeniyetinin kemâle erdiği ve İslâmî birlik idealinin korunduğu dönem olmuştur. Ancak, İspanya gibi İslâm aleminin bazı bölgelerinde de, Abbasî Hilafeti birliği altına girmeyenler de oldu. Bu siyasi oluşum İslâm siyasi geleneğinin yeniden tanımlanma ihtiyacını doğurdu ve yeni sentezler geliştirildi. Bu devir İslâm hukukunun formelleştiği ve İslâm felsefesinin geliştiği dönemdir. Sünî İslâm anlayışı da bu dönemde kökleşti ve kurumlaştı.

Paralel olarak bir diğer gelişme; icma ile yeni adetlerin İslâm'a sokulması gösterilebilir.

Tedricen Abbasîlerin siyasi birliği bir dizi meydan okuma karşısında parçalanmaya ve eyalet emirlerinin siyasi idareyi ellerine geçirmeleriyle Hilafet sultanlığa dönüşmeye başladı. Gerçi hilafet ilk dört halifeden sonra Emevîlerle saltanata dönüşmüş, ancak şeklen de olsa Abbasîlerle tekrar restore edilmişti. Kişi olarak halifeler, sultanlar ve ulema arasında iktidar gerilimi yaşandıysa da Kilise ve Devlet ayrımı gibi bir oluşum gelişmemiştir.

Halifelerin fiili düzenleyici gücü iflas edince, askerî komutanlar idarede artan şekilde önemli rol oynadılar. Ordu, onuncu yüzyıldan itibaren askerî gücünü, eski kabileler yerine Orta Asya Türk halklarından temin etmeye başladı. Askerlerin bazıları hür ve ücretli askerlerdi. Fakat büyük ekseriyeti köle pazarlarından elde ediliyor ve "memluk" adını alıyorlardı. Bu askerler çok geçmeden eyaletlerde emirliklere yükseldiler ve halifenin iktidarını paylaşarak müstakil sultanlıklar kurar hale geldiler. Buna rağmen, halifeye hukuken ve sözde de olsa bağlı kalmışlar ve İslâm Ümmetinin birliğini sürdürmeye çalışmışlardır.

Onuncu yüzyılın sonuna doğru hilafetin büyük kısmının politik-askerî kontrolü bu eyalet komutanlarının eline geçti. Bu generaller İslâm'ın mürşitliğine soyunmadılar ve ulemanın yorumladığı İslâm düşünce ve hukukunu uygulamaya gayret ettiler. Artık bu yüzyıldan itibaren parçalanmış federe Müslüman asker devletlerinden söz edilebilir.

Fonksiyon olarak ulema giderek ümmet içerisinde mesleki bir sınıf oluşturdu. İslâm hukuku(fıkıh)nun formelleştirilmesi ulemanın hüviyetini tayin eden İslâmî öğrenimi standartlaştırdı. Oluşan dört mezhep eğitiminin muhtevası kadar sosyal kimlik için de bir temel sağladı. Ulema toplumun muhafazası dahil her şeyi için önemli sosyal bir grup haline geldi.

Bu dönemlerde bir diğer gelişme, İslâm'ın ilk günlerinde inzivaya çekilip takva hayatı yaşayan mistiklerin geliştirdiği ve zamanla sufilik olarak adlandırılan mistik dindarlık geleneği ve kelami düşünce yapısı doğdu. Bu geleneğin toplumsal örgütlenmesi sufi cemaatlerde oldu. Tarikatlar olarak bilinen bu örgütlenmeler, ünlü sufi şeyhleri tarafından toplanan ve resmi olmayan mürit gruplar vasıtasıyla oldu. Onikinci yüzyıla doğru bu grupların örgütlenmesi daha resmi bir hâl aldı ve tarikatlar hacimli, popüler cemaatler haline geldiler. Sosyal bütünleşmeyi sağlayan ve karşılıklı bağımlılığı artıran bir rol oynadılar. Tarikatlar içinde, Müslüman birey sosyal düzendeki yerini bulabilirdi. Tarikatlar fıkhen İslâmî sayılmayan tatbikatlara müsaade ediyordu, fakat bu tarikatlar genelde sadece hükümet karşıtı faaliyetlerle doğrudan bağlantıları olduğunda bastırılıyordu.

Bu fikrî, felsefî ve hukukî oluşumlarla İslâm dünyası onaltıncı yüzyıla kadar gelebildi. Bu asırda yeni düzenlemelere tekrar ihtiyaç duyuldu. Kanunî Sultan Süleyman hükümetin icraat ve icra usullerini İslâm hukukuna daha uygun hale getirme

çabasıyla kanunlaştırma faaliyetlerine girişti. Kitlese düzeyde Sünni İslâm'dan sapan dini cemaatler daha sıkı kontrol edildi. Çünkü çoğu sapık gruplar İran'daki Şii Safevilerle bağı bulunduğuna inanıyor ve dahili isyan hareketleri düzenliyorlardı. Bu dönemdeki uyarlamalar İslâm'ın aslına dönmek amacıyla toplumunda da üç grup mevcuttu: Uyarlamacılar; yeni hareket alanları oluşturdular. Muhafazakârlar; kazandıkları mevzileri korudular. Asla dönüşçüler; değişimleri bütünüyle İslâm'ın ilk iki kaynağı Kur'an ve Sünnet sınırları içerisinde ele aldılar.

Onaltıncı yüzyılda İslâm başka bölgelerde de dinamikti. Hindistan'da Moğol Sultanları komutasında İslâm büyük bir yayılma gösterdi.

Daha önceki dönemde Kuzey Hindistan'ı hakimiyeti altına almış olan orta Asyalı Babür Şah'ın torunu Ekber Şah İdari bir yapı inşa etti. Devletinin nüfusunun ekseriyeti gayrimüslim olduğundan bir çeşit dini hoşgörüye dayalı sistem oluşturdu. Buna eklektik bir telolojik temel oluşturmaya çalıştı. Bu tür gelişmeler, gelenekçi Müslümanlar tarafından İslâm vahyini zayıflatma ve ondan sapma olarak telakki edilmiştir. Bu durumda görev ulemaya düşüyor ve onlar dengeyi yeniden tesis etmeye çalışıyordu. Onaltıncı ve onyedinci yüzyıllarda İslâm'ın büyük inkişafının mayası ne köktenci bir yenilik ne de sonuna dek sorgulanan eski geleneklerdi. Bu inkişaf geleneğin kurulu ve oluşmuş hatları üzerinde gerçekleşmişti. Bu inkişafın, bir yenilik değil daha ziyade çoktan olgunlaşmış bir kültürün sonucu olduğunu söyleyebiliriz.

İslâm halkın umutları için bir vasıtaydı. Tarihin bir döneminde Allah özel bir önder göndererek adaletsizliklerle doldurulmuş dünyayı adaletle dolduracaktır. Onun adı "Mehdi" olmuştur. Mehdi'nin dönüşü düşüncesi bütünüyle Şiiilikte geliştirilmiştir. Sünni alimlerin koyduğu şüphelere rağmen Mehdi beklentisi popüler İslâm'ın da bir parçası haline gelmiştir. Bu beklenti ihya hareketlerini önlemiştir. Buna rağmen Sünni İslâm'ın içerisinde az da olsa ihya yani yenilenme ihtiyacı doğmuş ve daha az Mehdi bir yeniden canlanma fikri kabul edilmeye başlanmıştır. Her yüzyılın başında bu yenilenme (teceddüd) sürecinin bir müceddid tarafından yeniden uyandırılacağı düşünülmektedir. Müceddid'in Mehdi gibi militan bir şahsiyet olarak görülmediğini söyleyebiliriz.

İslâm geleneğindeki bu faaliyet tarzı ümmetin gelişimine büyük bir dinamizm katan önemli sentezlere giden yolu açmıştır. Bu şekilde, İslâm'a yapılan muhtelif meydan okumalarla Müslümanların başa çıkması mümkün kılınmıştır. Ancak, muhafazakârlığın arkasındaki motivasyonla ortaya çıkan ulemanın çoğu, elde edilmiş kazanımları muhafaza etmeyi düşündü. Vahyin tamamlanmış olması tezini değişimlere karşı şüphe ile bakılması için kullandılar. Netice olarak ulema, şeri sistemi o zamana kadar olduğu şekliyle koruma işlevini üstlendi. Artık yeniliğe güvensizlik ana tavır olmuştur. Bu ulemaya dayalı olarak halkta da gelişme ve yeniliklere karşı tepkici tavırlar gelişmeye devam etti. Yapılan yeniden yorumlama ameliyesi ile İslâm'ın kutsal kaynakları ortaya çıkan gelişmeleri durdurmak için kullanıldı. Kur'an'ın, değişmez standartlar ortaya koyduğu savunuldu. Bu tür yorumlama, Haricilikle başlamak üzere İslâm'ın ilk devirlerinden beri olagelmisti. Abbasî döneminde bu katılık Sünni ulemanın bir bölümü olan Hanbeliler ve onun kurucusu Ahmet b. Hanbel gibi önde gelen simalar tarafından benimsenmiştir. Ardından aynı fikri İbni Teymiye

sürdürmüştür. Bu akım; yorumdan daha çok nasrlara olduğu gibi bağlanması gerektiğini savunmuştur. Değişim ve uyarlamada onlar; İslâm'ın temel mesajını gözönünde tutmaya çalışırlar. Yeni gelişmeler onlar için İslâm'ı yok etme tehlikesi taşır. Böylece değişimleri İslâmî fikirler içinde tutmaya uğraşırlar. Bu tutum asla dönüşçülüktür. Muhafazakârlar ise geleneği olduğu şekliyle İslâm'ı kabul eder ve onu korur. İşte bu tutumların sonucu olarak; İslâm âlemi 16. asra kadarki, kültür, bilim ve teknoloji alanlarında ilerisinde olduğu Avrupa'nın gerisinde kaldı. Bu dönemde Avrupa bu sahalarda hızla yeni şeyler ürettiyordu. Buna karşı korsanlar ve âsiler bu teknolojik ürünlerden yararlanıyorlardı.

Geçen iki asır bu çalkantılarla geçmiştir. İmparatorluğun dağılma ve çökmesine artık mâni olunamamıştır. İslâmî dünya görüşü kaçınılmaz olarak modern düşünce ve akımlarla çarpışma zorunda kalmıştır. Tartışmaların temel sorusu, İslâm'ın neden modern zamanın temel dinamiklerine güç yetiremediği idi.

Bu yeniden tahlil etme sürecinde, modern bağlamda İslâm'ın düşünülenden daha güçlü olduğu ortaya çıkmıştır. Batının siyasî-askerî hakimiyetiyle ve fikirleriyle olan mücadeleler İslâmî sürekliliğin temel dinamiklerinin gelişmesini sekteye uğratsa da tamamen ortadan kaldırmaya muktedir olamamıştır. Buna rağmen gelenek sarsılmış ve şimdilerde ise "gelenek-sonrası" bir İslâm toplumunun ortaya çıkmasından söz edilmektedir. Üzerinde durulması gereken soru "İslâm'ın neden başarısız olduğu" sorusu değildir, çünkü İslâm'ın başarısızlığı yoktur ve İslâm hâlâ canlılığını sürdürmektedir. Belki de sorulacak soru "Her hal ve şartta İslâm'ın canlılığını sürdüren temel taşlar nelerdir" olabilir.

Bu yüzyılda modern unsurlarla İslâmî olanlar birbiriyle etkileşmişlerdir. İhyacı hareketler dirilmiş ve sufi gelenek yeni yöneliş kazanmıştır. Avrupalının ekonomik ve siyasî fikir ve sistemleri İslâm Dünyasını iyice etkilemiştir. Bu ekonomik sistemin Orta Doğu'daki tüccarlara ve üreticilere yeni imkânlar sağladığı ve yeni pazarlar kazandırdığı görülmeye başlamıştır. Lüks malların İslâm dünyasına kaçak olarak gümrüksüz girişinin artması, Avrupa'nın daha da büyümesine ve büyük paraların dolaşımına sebep olmuştur. Ayan ve eşraf bu değişikliklerden oldukça karlı çıkmış ve mevcut ekonomik sistemi değiştirmede merkezî hükümet üzerinde etkili hâle gelmişlerdir.

Onsekizinci yüzyıl bütün İslâm âlemi için çok önemli bir teşekkül devridir. Filizlenen İslâmî hareketlere damgasını vuran bu gelişmelerin araştırılmasından çıkan sonuç; İslâm'ın kemikleşen politik yapıları sık sık karşı duran yerli ve özgün bir kimlik iddiasıyla ortaya çıkmasıdır. Bazı durumlarda siyasî liderler tarafından girişilen reformlara muhafazakâr karşı koymalar bazende sosyo-moral yeni yapılanmayı amaçlayan hareketler için İslâm kaynak olarak kullanılmıştır. Günümüz Müslümanlarının düşünce yapılarındaki İslâmî elementi kavrayabilmek için bu yüzyılın deneyimini iyi gözlemek gerekir. Bu dönemdeki İslâm dünyası durağan, Batı fikirlerinin ve hakimiyetinin etkileri altında ıslah ve ihya hareketleriyle çalkalanan bir dünyaydı. Bunun sonuçları hâlâ kendini hissettirmektedir.

İslâm âlemi ondokuzuncu yüzyılda daha büyük ve artan bir meydan okuma ile yüzyüze geldi. Genişleyen ve yayılan Batı Avrupalı devlet ve ekonomiler İslâm dünyası da dahil bütün dünyada olayların akışını belirlemede artan bir rol sahibiydi. Pek çok Müslüman toprağı doğrudan ya da dolaylı olarak Avrupalının kontrolü altına girmiş ve batı üstünlüğü kurulmuştu. Böylece eski hayat tarzı ile

yeni hayat biçimi çatışmaya girmiş, İslâmî ve modern boyutlar birbirleriyle karşı karşıya gelmiştir. Fakat henüz yeni reformların uygulanması mümkün değildi. Bu gelişmelerin kaçınılmaz sonucu olarak Müslümanlar siyasî ve ekonomik olduğu kadar fikrî alanda da Avrupa hakimiyeti tehdidiyle karşı karşıya geldiler. Bu gelişmelere karşı dinî ve geleneksel tepki ve direniş artmaya başladı. Muhtelif meydan okumalar karşısında Müslümanlar hem üretici muhafazakârlık ve hem de aktif bir uyarılma hareketlerine giriştiler. Bazı çabalar başarılı bazıları başarısız oldu. En bariz başarısızlık Avrupanın askerî ve ekonomik yayılmasını durdurma girişimiydi. Sonucunda İslâm âleminin tamamı bir şekilde Avrupanın kontrolü altına girmiş oldu.

İslâm âleminin hemen hemen bütün kurumlarında ondokuzuncu yüzyıl başlarında değişimlere cevaplar verilmeye başlandı. Yeni sentezler ve modeller ortaya çıktı.

Ortaya çıkan cevapları şöyle özetlemek mümkündür:

Rıza Bedevî Razi El-Tahavî (1801-1873), yurt ve vatanseverlik, medeniyet, İslâm ve akıl, tabii hukuk ve şeriat gibi konuları ele almış, yeni fikir akımlarının İslâm'la çatışmadığını ve uzlaşılabilir yönlerini göstermeğe çalışmıştır.

Seyyid Cemaleddin Afgani (1838-1897); Din ve ilerleme, ilim ve ilerleme, İslami dayanışma gibi konuları incelemiştir.

Muhammed Abduh (1849-1905); İslâm, akıl ve medeniyet konularını işlemiştir.

Ali Abdurrezzak (1888-1966); Hilafet ve iktidarın temelleri Risalet ve hükümdarlık, İslamda siyasî otorite gibi yeni siyasî fikirleri İslâm'la karşılaştırmıştır.

Sir Seyyid Ahmet Han (1817-1898); Hindistan'da bu akımın temsilcisi olmuştur. İslâmın, aklın ve tabiatın dini olduğu, çağdaş bilim karşısında eski bilimin durumunu tahlil etmiş, yeni bir kelam ilmine ihtiyaç duyulduğunu vurgulamıştır.

Çırak Ali (1844-1931); İslâm ve Türkiye açısından Adalet konusunu işlemiştir.

Reşit Rıza (1865-1935); İslamda yurtseverlik, milliyetçilik ve grupçuluk ruhunu işlemiştir.

Emir Şekip - Arslan (1869-1946); Çöküşümüz ve sebeplerini araştırmıştır.

Sati el-Husri (1880-1964); İslâm birliği ve Arap birliği, Ahmet Lütfi es-Seyyid (1872-1963) Mısırlı olmak, Taha Hüseyin (1889-1973) Mısır'ın müstakil kültürü gibi, millî konuların İslâm'la bağdaştırılması problemleri üzerinde çalışmışlardır.

Muhammed İkbâl (1875-1938) Ümmet bünyesinde müstakil devlet, Mevdûdî (1903-1979) ise Milliyetçilik ve İslâm konularını tahlil etmişlerdir.

İslâm ve Sosyalizm konusunu; Şeyh Mahmut Şeltut (1892-1963), Mişel Eflak, Sadık el-Azm (1936-....), Mustafa Sıbai (1915-1964) ve Seyyid Kutup işlemişlerdir.

S. Abid Hüseyin (1896-1978), Muhammed Nuveyhi (1917-1980) ve Mustafa Mahmud (1921-....) laiklik konusu üzerinde durmuşlardır.

İslâm Fıkhnın modern ihtiyaçlara uyarlanması konusunu işleyenler arasında Suphi Mahmasani (1911-?), Asaf A.A. Feyzi (1899- ..)yi sayabiliriz.

Ayrıca, İslamda aile planlaması, toprak reformu, kadın ve ailenin değişen statüleri, İslâm ve ekonomi, kalkınma, refah

devleti, mülkiyet, İslâm Devleti gibi konular da çokca ilgi odağı olmaya başlamıştır.

Yirminci yüzyılın dönüşümüyle birlikte meydana gelen en dramatik değişimlerden biri ümmetten ulus devlete dönüştür. Bu ise Müslümanların şimdiye kadar görmediği ve İslâmın reddetmemekle birlikte ümmet lehine aştığı bir durumdur. İslâm, milletler ve kabileler ötesi ümmet fikrini aşmıştır. Değişik dilleri konuşan müslümanlar arasında gelişen edebiyat akımları, müntesiplerine dinin yerine kültürün ve dilin ikame edileceği yeni bir kimlik vermeye başlayan bir sürecin doğmasına sebep oldu. Özgün bölgesel kültür mirasları ve etnik-dil gelenekleri yeni türdeki toplum bilincinin temellerini sağladı. Sözkonusu yeni ulus anlayışına göre siyasî bağlar, uluslar ötesi ümmete değil ulusal toplumdur. Böylece ulus ile ümmet arasında çatışma potansiyeli doğmuş oldu. Bu durum Batının sömürgecilik amaçlarına yeterince hizmet etmiş ve oluşturulan yeni siyasî devletlerin sınırları suni olarak onlar tarafından istenildiği gibi çizilebilmişti.

Batı tarafından istenmeyen gelişme ise, bu devletlerin milliyetçi ve anti-emperyalist faaliyetlerin kaynağı olmasıdır. Onlar sadece İslâm birliğinden değil Batı'dan da bağımsızlıklarını bu sayede kazandılar.

Milliyetçilik akımlarının İslâm dünyasında gelişmesinin en önemli sonucu hilafetin 1923'de lağvedilmesi zorunluluğunun doğmasıdır. Gerçi bu makam ümmetin siyasî birliğinin etkili bir sembolü olma niteliğini, 1258 yılında Moğolların Bağdat'ı yağmalamasından beri kaybetmişti. Ancak bu kez dış saldırı ile değil iç oluşumla sona ermiştir.

Başından beri gelişen ve temas ettiğimiz süreç içerisinde ondokuzuncu asırda şekil alan bir kaç akımdan söz edilebilir. Bunlardan uyarmacılık; birinci dünya savaşından 1960'ların ortalarına kadar baskın fikir idi. Dolayısıyla İslâm modernizmi bu dönemlerin dinamik eğilimi sayılabilir. Fakat bu eğilim Batıya karşı savunmacı (apolojetik) nitelikteydi. Bu nedenle genel üslup olarak fikri aktivizm ve akılcılıktan daha çok muğlak tarihi romantizme kaymıştır. Savunucularından bir kısmı aklın herşeye üstünlüğünü vurgulayarak laik reformcu konumun oluşmasına yardımcı oldu. Diğer bir kısmı ise İslâmı yeniden tesis etme üzerinde yoğunlaştı ve tavırları gittikçe asla dönüşçü bir tavır haline geldi. Bu ekollerin hepsinde İslâmî öğenin gittikçe zayıfladığı görülmektedir. Daha bireyci bir İslâmın ortaya çıkmasının teşvik edilmesi sonucu bir taraftan İslâm kişisel bir mesele olarak görülüp siyasetten tecrid edilmiş, diğer yandan ise karizmatik bireyselleşmiş liderlik anlayışı, İslâmî stilde reformcu liderlerin ortaya çıkmasını beklemiştir. Eski mehdî ve müceddit beklentileri karıştırılarak yeni biçim oluşmuştur.

Yirminci yüzyılın sonlarında değişen şartların getirdiği yeniliklerden biri, iletişimin gittikçe daha da etkinleşmesiyle beraber, siyasî elitin dini alt tabakayı oluşturan genel halk üzerindeki denetimini kaybetmesine sebep olmasıdır. Sömürge denetimi zamanında çizilen sınırlardan ötürü oluşan devletlerin çoğu ciddi ulusal entegrasyon sorunları ile karşı karşıyadırlar. İslâm tekrar bu entegrasyonu sağlamada temel unsur olma niteliği kazanmaktadır.

Fikrî açıdan Müslümanlar, tarihî oluşum içerisinde gelişen uyarlamacılık, modernizm, muhafazakârlık ve asla dönüşümcülük gibi akımların bir noktada uzlaşarak İslâmî tekrar ilk dönemdeki tevhid yapısına ulaştırma çabaları vermektedirler. İşte bu merhale İslâmın güncel yorumu olacaktır. Bu oluşumun ne kadar zaman alacağı ve nasıl olacağı bu seneki Kutlu Doğum Haftası faaliyetlerinin temel temasıdır.

HAYRABOLU Şubemiz Dinî Yayınlar Sergisi

Açtı

Vakfımız Hayrabolu şubesinde bir gelenek haline getirilen "Dinî Yayınlar Sergisi"nin dördüncüsü, düzenlenen bir törenle hizmete açıldı.

Açılışa ilçe kaymakamı Gürbüz Karakuş, Belediye Başkanı Halil Güven, Hayrabolu Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı Ali Gürbüz ile kalabalık bir vatandaş topluluğu katıldı.

Hayrabolu Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı Ali Gürbüz tören münasebitiyle yaptığı konuşmada Kur'an-ı Kerim'in ilk emrinin "Oku" olduğunu belirterek, ilimsiz ibadetin dahi yapılamayacağını bu yüzden Müslümanların mutlaka çok okuması gerektiğini belirtti. Sergiyi açmaktaki amaçlarının, halkı dinî kaynaklarla tanıştırmak, sağlam ve güvenilir kaynaklardan dinî bilgilere ulaşmalarını temin etmek için olduğunu anlatan Gürbüz, satılan kitaplardan elde edilecek kârın yine kitap alınarak halkın istifadesine sunulacağını söyledi.

GÖRDES Şubemizden Seri Konferanslar

Gördes Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı İsa Gürler'den alınan bilgiye göre, Gördes şubemizce halkın aydınlatılması amacıyla bir dizi konferanslar düzenlenmiştir.

Değişik yönleriyle ailenin öneminin anlatıldığı konferansa Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Doç.Dr. A.Osman Ateş ve araştırma görevlisi Veli Öztürk, Avrupa ve Amerikan toplumunun Türk toplumuna bakış açısının ele alındığı konferansa Yrd.Doç.Dr. A.Bülent Baloglu ve Dr. Osman Bilen, İslâm'da kadının öneminin anlatıldığı konferansa Doç.Dr. Osman Karadeniz ve Yrd. Doç.Dr. Rıza Savaş, İslâm'de tefekkür ve ilim ile İslâmın ana prensipleri konusunda düzenlenen konferansa da Prof.Dr. Mehmet Şeker ve Prof.Dr. Mehmet Demirci katıldı.

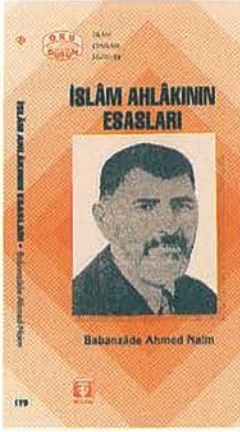
Konferanslara yoğun bir ilginin olduğunu belirten Gördes Müftüsü ve Vakfımız Şube Yönetim Kurulu Başkanı İsa Gürler, bu tür konferansların ileride tekrarlanacağını ifade etti.

HANAK ŞUBEMİZDEN BİR YARIŞMA

Vakfımız Hanak Şubemizce lise öğrencileri arasında "İnsanların en hayırlısı, insanlara faydası dokunandır" konusunda bir kompozisyon yarışması düzenlendi. Yarışmaya ilçeden 63 öğrenci katıldı. Dereceye giren öğrencilere Hanak Lisesi konferans salonunda düzenlenen bir törenle Vakfımız şubesi tarafından ödülleri verildi. Törene Hanak Kaymakamı İbrahim Keklik, Belediye Başkanı, Cumhuriyet savcıları, hakimler, daire amirleri ile çok sayıda öğrenci ve öğretmen iştirak etti. Yarışma sonunda Hanak Lisesi X-A sınıfından Kader Çiftçi isimli öğrenci birinci seçildi.

İSLÂM AHLAKININ ESASLARI

*Babanzâde
Ahmet Naim
Sadeleştiren :
Dr. Recep KILIÇ
Türkiye Diyanet Vakfı
Yayınları,
Ankara 1995,
160 Sayfa*

1872 (1290) yılında Bağdat'ta doğan Ahmet Naîm, ilk tahsilini Bağdat'ta tamamladıktan sonra İstanbul'a gelir. 1891'de Galatasaray Lisesi'ni, 1894 yılında Mülkiye Mektebi'ni bitirir. Medrese'de öğrenim görmemiş olmasına rağmen, döneminde Medrese'de okunmakta olan İslâmî ilimler ile Arapça'yı kendi özel gayretleriyle öğrenir.

Memuriyet hayatına 1894'de Hariciye Nezareti Tercüme Kaleminde Arapça mütercimi olarak başlayan A. Naîm, Nisan 1895'de ek görev olarak Galatasaray Lisesi'nde Arapça hocalığına başlar. Bu görevlerinde yaklaşık on seneden fazla bir süre çalışır. 1908'de II. Meşrutîyet'in ilânından sonra tamamen "Maarif Nezareti" ne geçer. Ekim 1915'de Dârülfünûn Edebiyat ve İlahiyât şubesi müderrisliği (öğretim üyeliği) ne atanır. Ekim 1918-Ekim 1919 tarihleri arasında kısa bir süre Dârülfünûn Umum Müdürlüğü (Rektörlük) nde bulunur. 1919 yılında Ayân Meclis'ine üye olur. Meclis üyeliği 4 Kasım 1922'de İstanbul Hükümeti'nin tasfiyesi ile son bulur.

Maarif Nezareti Tercüme dairesi üyesi olduğu yıllarda İstılahât-ı İlmiye Encümeni'nin çalışmalarına katılır. Bu Encümen'in hazırladığı "Felsefe İstılahları" ve "Sanat İstılahları" isimli eserlerin hazırlanmasında önemli katkıları olur.

Mayıs 1933'deki Üniversite reformuyla emekliye sevk edilen A. Naîm; 13 Ağustos 1934 günü secdede iken vefat eder. Ertesi günü Edirnekapı mezarlığına defnedilir.

Halveti tarikatına mensup olan A. Naîm'in tasavvufî yönü de vardır. Fâtih türbedân Amiş Efendi, onun "hem kayınpederi, hem de şeyhi" dir. İslâmcı fikir akımının temsilcilerinden olmasına rağmen ilk dönemlerinde, Abdulhamit'in aleyhindedir. Fakat bu karşıtlığı çok kısa sürer. Meşrutîyet'in ilânından bir sene bile geçmeden bu konudaki fikrini değiştirir.

Eserin ilk kısımlarında sadeleştiren tarafından Ahmet Naîm hakkında okuyucuya derli toplu bilgiler verilmektedir. Bu konu "Ahmet Naîm'in Hayatı, Eserleri ve Fikirleri" başlığı altında bir bölüm olarak ele alınmaktadır.

"İslâm Ahlakının Esasları" isimli sadeleştirilen bu eser, Ahmet Naîm'in önemli bir kitabıdır. Önemi, şüphesiz muhtevâsından kaynaklanır. Hiçbir insanın kayıtsız kalamayacağı ahlâk konusu bu eserde, hem dinî, hem de felsefî açıdan işlenir. Ancak bu kitabın önemi; muhtevâsı kadar konuları ele alış tarzından da kaynaklanır. Çünkü A. Naîm bu eserde, İslâm dinî ve İslâm ahlâkı konusunda ileri sürülen bazı ciddî iddialara gerek dinî, gerekse felsefî açıdan doyurucu cevaplar verir. Söz konusu iddialar hâlâ geçerli olduğundan, verilen cevapların pek çoğu güncelliğini aradan geçen zamana rağmen korumaktadır. Bu sebepten okuyucunun istifadesine sunulmasında fayda görülmüştür.

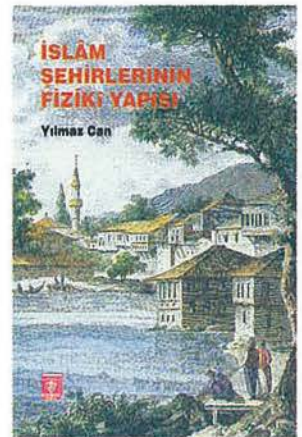
İSLÂM ŞEHİRLERİNİN FİZİKÎ YAPISI

İnsanoğlu ekonomik, sosyal, askerî ve başka birtakım faktörlerin etkisiyle yerleşik hayata geçmiş ve zamanla yerleşim merkezlerinden de şehirler doğmuştur. Yeryüzünde bilinen ilk yerleşim merkezleri Mısır, Suriye, Filistin, Mezopotamya ve İran topraklarında ortaya çıkmıştır. İslâmiyet bu topraklar üzerine yayıldığında mevcut kültür ve medeniyetlerden doğal olarak etkilenmiştir. Bu nedenle İslâm şehircilik anlayışının incelenmesinden evvel, genel şehircilik tarihini ve özellikle de İslâmiyet'in yayıldığı topraklar üzerindeki eski şehircilik anlayışlarını iyi kavramak gerekmektedir.

İslâm şehirciliği Türk şehirciliği üzerinde pek çok etki bırakmıştır. Ancak İslâm şehirciliği de yeterince bilinmediğinden Türk şehirciliği ile ilişki ve bağları konusunda tatmin edici çalışmalar yapılamamıştır. Türk şehir ve şehircilik tarihi konusu uzun zamandan beri ihmal edilmiş, şehirlerimizin fizikî yapısı ve şehircilik anlayışı üzerine pek çalışılmamıştır. Mevcut arkeolojik gerçekler ve tarihi bilgiler Türk şehirciliğinin İslâm şehirciliği ile ilişki ve bağları konusunda elli tutulur çalışmalar yapılamadığını göstermektedir. Yılmaz Can'ın Türk şehirciliği konusunda yapılacak araştırma ve çalışmalara "giriş" ve "zemin hazırlığı" olarak ele aldığı bu çalışma, İslâm şehirlerinin genel fizikî yapısını, bu fizikî yapıyı belirleyen temel özellikleri ve bu özelliklerin oluşumunda etkili olan faktörleri tespit etmesi açısından oldukça önemlidir.

Yazar, çalışmasında Türk şehirciliğini etkileyen ana etkenlerden biri olan İslâm şehircilik anlayışının, Türklerin İslâmiyet'i kabulünden önceki sürecini inceleyerek, Anadolu Türk şehirciliğinin kaynağında yatan bazı gerçeklerin anlaşılmasına katkıda bulunmak ve Türk şehirciliği konusunda yapılacak çalışmacılara sağlam bir zemin oluşturmak amacını gütmektedir.

Çağımız anlayışsız ve çarpık planlamalar sonucu yaşanmaz hale gelen metropollerine tarihsel perspektiften özgün bir eleştiri niteliği de taşıyan İslâm Şehirlerinin Fizikî Yapısı adlı çalışma, bu konuda kafa yoranlara da kaynak teşkil edecektir.

*Yılmaz CAN
Türkiye Diyanet Vakfı
Yayınları,
Ankara 1995,
244 Sayfa*

Her Yaştan, Her Uğraştan İnsanımızın Temel Ansiklopedisi TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLÂM ANSİKLOPEDİSİ

Kendi kültürünün ansiklopedisine sahip olmayan toplumlar, kültür ve medeniyetlerini başka toplumların ansiklopedilerini tercüme ederek öğrenmeye çalışırlar.

Bu da, tercüme ansiklopedilerin ticari savaş ortamını hazırlar. Bu gerçekten hareketle, ticari amaçlı ansiklopedi savaşının dışında kalan Türkiye Diyanet Vakfı, kendi kültür ve medeniyetimizin ansiklopedisini hazırladı...

Artık kendi kültürümüzü tanımamız için, bize yol gösterecek tercüme değil,

te'lif bir ansiklopedi var:

TDV İSLAM ANSİKLOPEDİSİ.

1000'i aşkın yerli ve yabancı yazarın hazırladığı Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, tüm yönleri ile İslâm Türk kültür ve medeniyetlerini anlatan, tek te'lif ansiklopedidir. Her yaştan, her uğraştan insanımızın temel ansiklopedisi Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. Pırl pırl baskı, mükemmel cilt ve geniş muhteva, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi'ne siz de sahip olun

Nasıl Sahip Olacaksınız ?

İster peşin, ister taksitle; uygun fiyat, cazip ödeme şartları ile, bu kıymetli esere sahip olabilirsiniz.

Ayrıntılı bilgi için, yurt sathındaki il ve ilçe müftülüklerimize ve Bölge müdürlüklerimize, müracat edebilirsiniz.

DİVANTAŞ® DİYANET VAKFI NEŞRİYAT PAZARLAMA VE TİCARET A.Ş.

Genel Müdürlük	: (212) 653 92 45	İzmir	: (232) 482 18 36	Adana	: (322) 351 61 25	Erzurum	: (442) 212 15 83
İst. Avr. Yak.	: (212) 518 46 04	Antalya	: (242) 247 73 50	Kayseri	: (352) 232 85 33	Gaziantep	: (342) 234 25 58
İst. Anad. Yak.	: (216) 349 96 97	Konya	: (332) 350 97 66	Samsun	: (362) 233 58 12	Elazığ	: (424) 233 47 72
Bursa	: (224) 223 22 76	Ankara	: (312) 433 52 42	Trabzon	: (462) 223 40 40	Van	: (432) 216 76 12

TÜRKİYE DİYANET VAKFIM

Türk halkına dost elini uzatan,
Üşüylene yorgan, yoksula aşsın.
Rabbimin izniyle sınırlar aşan,
Kafkaslara bile el uzatansın.
İslâma hizmettir esas gayeniz,
Yoksulu doyurur herbir şubeniz,
Edirne'den Kars'a sakın ve sessiz,
Dara düşenlere bir sığınaksın..
İman sahibinden gelen bağışlar,
Yapar camileri süsler nakışlar,
Azalmasın şu İslâma akışlar,
Nas'ı Mevlâ'sına yönelten bağsın.
El uzattın Türkî devletlerine,
Tanık olduk bir çok hizmetlerine,
Vakit geç olmadan milletlerine,
Alem-i İslâmı tattıracaksın.
Kalmadı sayende camisiz köyüm,
Felaha kavuştu Kırım'da soyum,
İrkımız moskoftan çekti çok zulüm,
Mezalimi ordan kaldıracaksın.

Bekir Coşkun
Halk Ozanı
Hamidiye Köyü / AKSARAY